

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

18e jaargang

nummer 2

Februari 2018

KERKBEHEER

Geef
voor
je kerk

*Vernieuwde privacy-wetgeving
en de landelijke & de plaatselijke kerk*

Geormerkte gelden

*Actie Kerkbalans 2018 van start
met live uitzending op Facebook*

Gespecialiseerd in **restauratie** en **onderhoud** van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW

van
hoogevest
architecten

bureau
voor architectuur
en restauratie

bureau voor
consultancy

bureau voor
architectuurhistorie
kariatiden

Links de Zuiderkerk in Enkhuizen met een nieuw ontworpen kerkcentrum. Rechts de Sint-Joriskerk in Amersfoort met nieuw ingebouwd meubel.

meer info op www.vanhoogevest.nl

Foto's Frank Hanswijk

SKG

Zorgeloos betalingsverkeer? SKG!

Gemeenten en kerken die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winsttoegmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

KERKBEHEER

INHOUD

Voorzitterskolom Ouderlingen - kerkrentmeester	5
Vernieuwde privacy-wetgeving en de landelijke kerk	6
De orgelbank	9
Vraag van de kerkrentmeester Auteursrechten	10
Vernieuwde privacy-wetgeving en de plaatselijke kerk	11
Maandelijkse cartoon	17
Kalender voor kerkrentmeesters	17
Opinie Geoordeelde gelden	18
VKB 'jong' Esther Schreurs	19
Agenda	20
Agenda Kerkbalans	20
Producten	20
In dienst van de kerk Coördinator beeld en geluid	21
VKB partner Het geluidburo	22
Recensie De Friese Elfkerkentocht	25
Het kerkinterieur op de schop (7)	26
Actueel	28
Nieuws uit de provincies	29
Afdelingssecretaris neemt na 16 jaar afscheid	30
Actie Kerkbalans 2018 "beeldend" van start	32
Onderscheidingen van de VKB	36
PKN onderscheidingen	38

Kansen en bedreigingen

Informatie- en communicatietechnologie (ICT) verhoudt zich maar moeizaam met de eeuwenoude tradities van de kerk. Maar het is onder ons, en we maken er volop gebruik van. We hebben allemaal websites, en maken (bijna) allemaal gebruik van de technologische mogelijkheden om de lofzang gaande te houden, het woord van Christus te verspreiden maar ook -dicht bij huis- voor digitale dataverwerking en om het contact met onze gemeenteleden te waarborgen.

Het stelt kerkrentmeesters voor nieuwe uitdagingen waarvan we ons niet altijd bewust zijn. In dit nummer van "Kerkbeheer" wordt in een tweetal rubrieken stilgestaan bij de gevolgen van de Algemene Verordening Gegevensbescherming voor de dagelijkse praktijk van het werken van de kerk. In een gedrukt en in beperkte kring verspreid kerkblad kun je een ziek gemeentelid nog een welgemeend beterschap wensen, maar hoe zit dat met een digitale nieuwsbrief? Of een bericht op de website? En wat gebeurt er als je ledenbestand is gehackt?

Bert van Rijssen
Eindredacteur

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil, voorzitter
Drs. C. de Raadt, Bodegraven, vice-voorzitter
Mr. P. van den Boogaart, secretaris en 2e penningmeester
Drs. H. van der Wal, Heino, 2e secretaris
Drs. H. van der Burg, Westerbroek, penningmeester
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid
G. Koffeman, Oudewater, lid

Ereleden

D.G. Bijl en drs. G. van Soest

Redactie

J.M. Aarnoudse, hoofdredacteur, E. van Rijssen, eindredacteur, A. van Bergeijk, N.J.M. de Jong en M. van Ooijen

Redactieraad

P. van den Boogaart, voorzitter,
J.C. Riemersma, dr. M. van der Meulen
en M. Nieboer

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
3311 KS Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl
Tel. 078 - 639 36 66
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen

€ 30,- per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen € 28,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 26,- per abonnement. Abonnementsprijs voor niet-leden € 33,- per abonnement. Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW. ISSN 1568-8712. Abonnementen lopen per kalenderjaar. Opzegging kan tot uiterlijk 4 weken vóór de aflooptdatum. Er verschijnen 10 nummers per jaar (juli/ augustus en november/december zijn gecombineerd nummers).

Oplage & druk

5.500 ex. © februari 2018 - Verloop drukkerij

Foto omslag

Start Kerkbalans 2018 - Xander de Rooij

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer in de Protestantse Kerk in Nederland (VKB) is op 1 januari 2005 opgericht. De Vereniging is de voortzetting van de Vereniging van Kerkvoogdijen in de Nederlandse Hervormde Kerk (VVK) en het Landelijk Verband van Commissies van Beheer in de Gereformeerde Kerken in Nederland (LVCB).

Leden van de VKB kunnen zijn: gemeenten, welke behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland, te weten Protestantse Gemeenten, Hervormde Gemeenten, Gereformeerde Kerken en Evangelisch-Lutherse Gemeenten, of federaties van deze gemeenten.

Deze leden worden in de VKB uitsluitend vertegenwoordigd door het college van kerkrentmeesters. Het ledenbestand van de VKB omvat ruim 93 % van alle bij de Protestantse Kerk aangesloten plaatselijke gemeenten.

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is een zelfstandige organisatie. Zij werkt wel ten dienste van de Kerk, maar neemt een onafhankelijke positie in ten opzichte van de Protestantse Kerk in Nederland.

Het doel van de VKB is drieërlei:

- belangenbehartiging voor de leden door deelname aan onderhandelingen over arbeidsvoorwaarden binnen de kerk (voor medewerkers en predikanten), door participatie in organen en organisaties die van belang zijn voor kerkbeheer en door een rol te spelen in de beïnvloeding van ontwikkelingen binnen de kerk, zodat overal waar beleid gemaakt wordt voor of in de kerk het kerkrentmeesterlijk perspectief meespeelt;

- optreden als service instituut door het aanbieden van diensten die aansluiten op de behoeften van de leden;

- optreden als kennisinstituut door middel van deskundigheidsbevordering en het verzamelen, ontsluiten en ter beschikking stellen van informatie die voor colleges van kerkrentmeesters van belang is.

TOINE DAELMANS

LUIDKLOKKEN
&
TORENUURWERKEN

Stipdonk 16, 5715 PC Lierop
☎ Toine Daelmans: 0492 54 55 77
☎ Ralf van Veghel: 06 460 656 21
info@daelmans.com - www.daelmans.com

Erepenning in standaard

Verdient er iemand in uw gemeente ook een onderscheiding?

Kijk op dan op onze website
www.kerkrentmeester.nl

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheuvel.orgelbouw@wxs.nl <http://vandenheuvel-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

Ouderlingen - kerkrentmeester

Niet zo lang geleden waren de notulen van één van onze vergaderingen aan de orde. Het betrof de bijeenkomst van het hoofdbestuur met afgevaardigden van de afdelingen uit het land. Dat is altijd een hele club. In de notulen stond het meervoud van de ouderling-kerkrentmeester als volgt: 'ouderling-kerkrentmeesters'.

Zoals bekend wellicht, in onze Protestantse Kerk is bij de totstandkoming in 2004 gekozen voor de term 'kerkrentmeester' om die personen aan te duiden die de materiële belangen van de plaatselijke kerkelijke gemeente behartigen. Zij vormen samen het college van kerkrentmeesters. De kern van zo'n college bestaat uit kerkrentmeesters die ook ambtsdrager zijn en zitting hebben in de kerkenraad. Zij bekleden het ambt van ouderling. Daarnaast kunnen er kerkrentmeesters worden benoemd die geen ambtsdrager zijn. In onze vergadering werd er de vinger bijgelegd, dat het meervoud van ouderling-kerkrentmeester niet 'ouderling-kerkrentmeesters' diende te zijn, maar 'ouderlingen-kerkrentmeester'. Het 'ouderling' is geen bijstelling bij 'kerkrentmeester', maar 'kerkrentmeester' is een bijstelling bij 'ouderling'. "Kijk maar in de kerkorde," werd er bij gezegd. En ook: "Hoe subtiel ook, het betreft hier een tamelijk principiële punt dat indertijd door onze theologische kerkrechtgeleerden uitvoerig is uiteengezet."

Het gaat om de eenheid van beleid (gemeente-opbouw, pastoraat, prediking) en beheer.

Er is geen apart ambt van kerkrentmeester. Hij of zij is voluit ouderling, maar met extra taken, en (mogelijk) een vrijstelling van uitvoerende taken rond toerusting en herderlijke zorg. Lees maar eens in Ordinantie 3.10 en in Ordinantie 11.2.7. Daar staat: Met het oog op de vermogensrechtelijke taken kan (!) de ouderling-kerkrentmeester vrijgesteld worden van het toerusten en het pastoraat." Dus 'kan', het hoeft niet en het is ook geen automatisme. Dus de zorg voor de gemeente als gemeenschap, het dragen van verantwoordelijkheid voor de kerkdiensten, en het opzicht over de leden van de gemeente, daarvan word je sowieso niet vrijgesteld als ouderling-kerkrentmeester. Het gaat erom dat je wel degelijk de verbindingsschakel vormt tussen de inhoudelijkheid van het samen kerk zijn en het kerkbeheer. Hoe zorgen we er samen voor dat we juist die inhoudelijkheid waarborgen.

Als je vervolgens kijkt naar wat er valt onder de zogeheten vermogensrechtelijke taken (Ordinantie 11.2.7), is dat een breed scala, en echt niet alleen de boekhouding van de kerk en het repareren van het dak. Overigens wie de kerkorde wil raadplegen kan daarvoor terecht op de website van de Protestantse Kerk.

Al met al schilde achter een opmerking over de notulen een belangrijke gedachtegang. Kerkrentmeesters hebben een breed takenpakket en horen integraal betrokken te zijn bij wat er in hun gemeente gebeurt. Dat betekent dat ze ook goed op de hoogte moeten zijn van alle aspecten die kunnen spelen. Of dat zij mensen uit de gemeente die verstand hebben van bepaalde aspecten (archieef, techniek, verzekeringen, communicatie, ict, geldwerving) bij hun werk moeten betrekken. Maar dus ook, dat zij op de hoogte moeten zijn van ideeën over gemeente-opbouw, pastoraat, kerkmuziek e.d.

De ouderlingen-kerkrentmeester moeten er in de kerkenraad niet voor spek en bonen bij gaan zitten, en alleen wakker worden als het gaat over het geld en de gebouwen. Zij zijn geen ouderling-kerkrentmeesters, maar ouderlingen-kerkrentmeester. Dat u het maar weet.

Bevestiging van een ouderling-kerkrentmeester in Zeist feb. 2017

Vernieuwde privacy-wetgeving en de landelijke kerk

Tekst Jos Aarnoudse en Wim A.B. **Beeld** Beeldbank Protestantse Kerk in Nederland

Op 12 december 2017 togen wij naar het Dienstencentrum van de Protestantse Kerk in Utrecht voor een gesprek over de consequenties van de vernieuwde privacywetgeving. De vraag hoe de verhouding is te zien tussen de landelijke kerk en de plaatselijke gemeenten binnen onze kerk in het kader van de privacy regulering is een belangwekkende. We spraken met mr. Jaap Broekhuizen, mr. Thomas Hoekstra en met dhr. Ger Zwart. Broekhuizen en Hoekstra zijn werkzaam bij de juridische afdeling van de kerk, terwijl Zwart verantwoordelijk is voor de LRP (Leden Registratie Protestantse Kerk), het systeem dat gebruikt wordt voor het bijhouden van de ledenadministratie.

Overleg CIO en Autoriteit Persoonsgegevens

Jaap Broekhuizen vertelt dat in principe de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) voor alle organisaties in Nederland geldt, maar dat er rond kerkgenootschappen nog wel enige vragen te beantwoorden zijn. Deze vragen zijn op hoog niveau onderwerp van gesprek tussen het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) en de Autoriteit Persoonsgegevens. Het CIO is het samenwerkingsverband van 30 kerken en Joodse koepelorganisaties voor het contact met de overheid (zie voor meer informatie: www.cioweb.nl). De Autoriteit Persoonsgegevens, de naam zegt het al, is de officiële instantie die in ons land belast is met het toezicht op de naleving van de privacywetgeving (zie: www.autoriteitpersoonsgegevens.nl). Dit overleg vraagt de nodige tijd.

Voor 25 mei is echter wel duidelijk hoe het met een aantal vragen staat. Te denken is aan vragen als: hoe zit het met de bijzondere positie van kerkgenootschappen, is voor kerken een DPIA of de aanstelling van een DPO verplicht (zie voor deze afkortingen het overzichtsartikel over de AVG dat u ook in dit nummer vindt). Zo zijn er nog meer vragen die om nadere opheldering vragen.

Huidige regeling plaatselijk-landelijk voldoet vooralsnog

Broekhuizen benadrukt: op dit moment voldoet de manier waarop we de zaken in onze kerk hebben geregeld, ook met betrekking tot de verhouding plaatselijke gemeente en landelijke kerk, volledig aan de regelgeving. Als daar iets aan moet veranderen, zal daartoe het initiatief komen vanuit de Dienstenorganisatie in Utrecht. Dit zal dan ook meteen kerkbreed worden gecommuniceerd, zeker ook via de VKB-kanalen. Daar hoeven plaatselijke kerkrentmeesters geen initiatieven in te nemen. Verwacht wordt dat rond een aantal vragen er wel duidelijkheid komt voor 25 mei, maar zelfs als dat niet het geval is, gebeurt dat in goed overleg met de Autoriteit Persoonsgegevens

en hoeven plaatselijke gemeenten over vragen die ze op dit punt hebben, niet zenuwachtig te worden. *Du moment* dat we wat te melden hebben, zullen we het doen, aldus Broekhuizen.

Als plaatselijke gemeente wel actief worden

Thomas Hoekstra vertelt dat men ondertussen binnen de Dienstenorganisatie een werkgroep gegevensbescherming is opgestart. Dat is om te zien wat er in eigen huis nodig is om aan de regelgeving te gaan voldoen, maar ook om mee te denken wat het voor plaatselijke gemeenten betekent. Ook voor plaatselijke gemeenten is het zeker van belang, aldus Hoekstra, dat men gaat nadenken over hoe er in de plaatselijke situatie met persoonsgegevens wordt omgegaan. Wie hebben er toegang, wie ontvangen er op basis van de ledenregistratie 'lijstjes', zoals van ouderenverjaardagen of uit te nodigen jongeren. Maar ook is het van belang te inventariseren wat er gebeurt in het verzamelen van gegevens in missionaire, pastorale en diakonale situaties (naam en adres, mailadres noteren van gasten bij een vakantieclub, een diakonale open maaltijd, een

inloophuis etc). Iedereen moet zich bewust zijn: ik heb nu persoonlijke gegevens in handen, maar waarom hebben we die verzameld, wat doen we er mee, en hebben we ook mensen laten weten waarvoor die gegevens nodig zijn ('het gerechtvaardigde belang')? Vervolgens vraagt het dat we er zorgvuldig mee omgaan. Het is dan goed om voor alle vrijwilligers in de gemeente nog eens goed te beschrijven wat we verstaan onder zorgvuldig omgaan met de persoonsgegevens die bij ons bekend zijn. Wat zijn de do's en don'ts? Ook als je niet uitdrukkelijk via een ambt, een aanstelling of via een vrijwilligersovereenkomst geheimhouding hebt beloofd, heb je als je een functie vervult in of namens de kerk, wel degelijk die geheimhoudingsplicht. De veranderende privacywetgeving maakt ons bewust van de veranderende rechten en plichten, maar ook van de veranderende opvattingen over privacy in onze samenleving.

Mijdt internet met persoonlijke gegevens

Zowel Broekhuizen, Hoekstra en Zwart zijn unisono in het advies: niks persoonlijks meer op internet of in openbare publicaties (openbare

kerkbladen). Geen weekbrieven of persoonsgegevens op internet. Alleen puur functionele gegevens voor bereikbaarheid. Wij stellen de vraag hoe de kerkelijke juristen aankijken tegen een eigen intranet omgeving voor gemeenteleden, of vrijwilligers van een gemeente, achter een 'inlogknop'. Immers in 'besloten kring' zoals familie, mag er wel het nodige gedeeld worden. Broekhuizen reageert. Naar zijn weten zijn er nogal wat plaatselijke kerken in een kleiner kerkverband, die dat hebben en voldoet dat tot nu toe als rechtsgrond, en geldt een 'inlog' als voldoende bescherming, mits er goed omschreven is op welke gronden wie inloggegevens kan ontvangen.

De ledenregistratie en het LRP

Hoe zien jullie de relatie en verantwoordelijkheden rond LRP, is onze vraag. Ger Zwart geeft aan dat de landelijke kerk de gegevens alleen gebruikt voor de taken die kerkordelijk aan landelijke kerk zijn gegeven. Dat geldt als 'binnenkerkelijk gebruik'. Het is vastgelegd in het statuut van de kerk (kerkorde). Verder wordt er zonder schriftelijke toestemming van de plaatselijke ker-

kenraad niks ter beschikking gesteld, ook niet aan kerkeigen organisaties als het landelijke KiA (Kerk in Actie) of het JOP (Protestants Jeugdwerk). Wel is de plaatselijke gemeente eigenaar van de gegevens. Als er formeel zaken in de verhoudingen veranderen en er bewerkersovereenkomsten zouden moeten komen, hoort dat bij de punten die men vanuit de Dienstenorganisatie zal laten weten. Ondertussen kunnen plaatselijke ledenadministrateurs en wie in een plaatselijke gemeente toegang hebben wel gegevens uit het systeem exporteren. Men is plaatselijk uiteraard aan de AVG onderworpen. Er wordt wel over nagedacht om nog eens naar de systeem mogelijkheden te kijken. Misschien moeten die beperkt worden. Het is van belang dat een plaatselijke gemeente het in haar inventarisatie van risico's meeneemt. In ieder geval wordt onderzocht of er gerealiseerd kan worden, dat plaatselijk altijd gevolgd kan worden wie op welk tijdstip een export heeft gemaakt. Ook wordt er onderzocht of er een soort logboek kan komen, zodat altijd na te zien is welke exports op welk tijdstip door welke gemachtigde is gemaakt. Het is plaatselijk beleid wie voor welk doel een lijstje

met gegevens kan en mag exporteren, en ook wat daar mee gebeurt: bijvoorbeeld aan een drukker ter beschikking stellen voor verzending kerkblad of het maken van stickers voor de Kerkbalanslopers etc. Als dat door externen gebeurt, dient men daar wel zelf bewerkingsovereenkomsten mee opzetten.

Jaarboek en ledenlijst

We bespreken ook de consequenties van de vernieuwde wetgeving voor openbare registers, denk aan het landelijke jaarboek van de kerk. Zwart geeft aan: we doen dat op basis van lange historie, die rechtsgrond blijft, althans zeker zolang we het op dezelfde manier blijven doen (gedrukt in boekvorm). Ondertussen wordt er wel naar gekeken of er niet afgeslankt kan worden (wat is nu echt nodig voor het goed functioneren van de onderlinge communicatie binnen de kerk en tussen gemeenten). Op dit moment zal het jaarboek niet anders dan op papier worden aangeboden, dus niet digitaal en ook niet digitaal achter een inlog-knop. Alles wat je nu verandert, tast de rechtsgrond van langjarige traditie aan. Dat ondertussen anderen wellicht op basis van het gepubliceerde jaarboek gegevens overnemen en zelf digitaal gaan op-

slaan (voor bijvoorbeeld mailings aan alle predikanten van de Protestantse Kerk) is hun verantwoordelijkheid.

We vragen of voor plaatselijke gemeenten het uitbrengen van een ledenboekje (publiek) op basis van de rechtsgrond langjarige traditie ook zou kunnen. De juristen betwijfelen dat. Wat is het 'gerechtvaardigde belang'? Het kan wel als iedereen toestemming geeft, of met degenen die toestemming geven, of wellicht als het in kleine kring wordt gebruikt (bv ambtsdragers en die vrijwilligers die het nodig hebben). Bij het verlenen van toestemming moeten de mensen individueel uitdrukkelijk toestemming geven (vinkje of schriftelijk), dus niet: als u geen bezwaar hebt. Je zou zo'n vraag om toestemming kunnen uitzetten, samen met het verspreiden van de Kerkbalans formulieren. Daarna zul je, als je compleet wilt zijn, de niet reagerenden na moeten bellen of op een andere manier benaderen.

Doe aan goede voorlichting

Het advies van Hoekstra is nu al wel: kerkenraad of college van kerkrentmeesters: maak op basis van een privacyplan een folder voor alle betrokkenen in heldere taal: zo doen we dat hier, zo gaan we in alle ge-

leding van onze kerk zorgvuldig om met de persoonlijke gegevens die ons toevallen of die we verzamelen. Zo kunt u ze inzien, zo kunt u ze laten veranderen, ze laten verwijderen of er een overzicht van krijgen. En zo handelen we als er sprake is van een datalek.

Voor we weg gaan, danken we de heren voor het inzichtgevende gesprek. We beloven elkaar op de hoogte te houden als er sprake is van nieuwe ontwikkelingen.

Link: www.protestantsekerk.nl/actief-in-de-kerk/besturen/kerkenraad/privacy

Mr. Thomas Hoekstra

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke kerken en gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden.

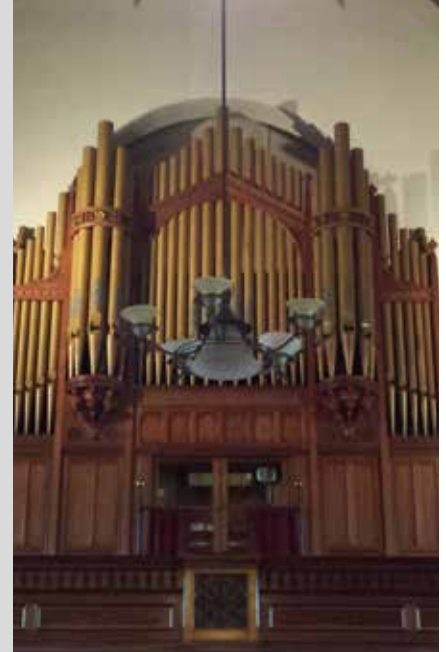
Momenteel zijn er in totaal 4 instrumenten in de orgelbank opgenomen. Onlangs is het Conacherorgel (20 stemmen) uit de Gereformeerde kerk te Bontebrug verkocht en krijgt een nieuwe bestemming in een Hongaarse kerk. Alle aangeboden orgels kunt u raadplegen op onze website kerkmarkt.nl in de rubriek orgelbank.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met:

Centraal Bureau VKB

Tel. (078) 639 36 63

E-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl

MONDIAL MOVERS

Kattenberg Verhuizingen

MONDIAL MOVERS

Aad de Wit Verhuizingen

Dé verhuizers van de VKB

**#VRIJBLIJVENDE
OFFERTE EN
DESKUNDIG ADVIES
OP MAAT**

#0800 – 022 17 22

Lees meer op www.vkb-verhuizingen.nl

Auteursrechten

Tekst Jos Aarnoudse

Naar aanleiding van het nummer van 'Kerkbeheer' (oktober 2017) waarin aandacht werd geschonken aan de waarde van kerkmuziek en de (rechts)positie van kerkmusici, kregen we een paar keer de vraag binnen: we hadden verwacht dat er dan ook wel wat over auteursrechten en liederen in zou staan. Hoe zit dat daar nu mee?

Toen we van plan waren om in dit nummer van 'Kerkbeheer' aandacht te besteden aan de privacywetgeving, popte opnieuw echter de vraag over auteursrechten op. Sommigen verbinden dat namelijk met elkaar, omdat het om regels gaat die beperkingen opleggen aan het publiek maken van gegevens, die niet van onszelf zijn. Toch is er een groot verschil. Bij persoonsgegevens gaat het om de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van mensen. Bij auteursrechten gaat het om de bescherming van intellectueel eigendom en om commerciële belangen die daarmee gemoeid kunnen zijn. Overeenkomst is echter weer, dat door de komst van internet er nieuwe vragen zijn opgekomen, die ook door onze overheden met strikte regels zijn beantwoord. Overeenkomst is ook, dat het gaat om beperking van openbaarmaking, als die door de 'eigenaar' van de gegevens niet gewenst is. Er dient toestemming voor te zijn gegeven,

en bij openbaarmaking van creatieve producten vaak ook een vergoeding tegenover te staan.

Zolang er materiaal gebruikt wordt in de fysieke eredienst (het zingen van liederen uit bundels die daarvoor bestemd zijn of vanaf beamerprojectie waarvoor een abonnement is genomen) is er niks aan de hand, maar zodra er teksten apart worden gedeclameerd, of in liturgieën worden afgedrukt, of op internet terecht komen, gaan de strikte regels van de auteursrechtwetgeving gelden. Daarnaast heeft internet de 'handhaving' enorm vergemakkelijkt. Wat op internet verschijnt is makkelijk te traceren.

De regels van de auteurswet zijn strikt. Er zijn allerlei soorten rechten. Het gaat niet alleen om de oorspronkelijke tekst, of muziek, maar ook om vertalingen, herdichting, beeldmerk van het zetsel, beeldmerk van

de muzieknotatie etc. Doordat er allerlei soorten rechten zijn, is het meeste materiaal dat in liedbundels is te vinden niet rechtenvrij voor al bovenstaand genoemde uitingen, die voor de wet gelden als openbaarmaking en dus als publicatie. Individuele dichters, uitgevers, drukkers, musici zijn in de gelegenheid om hun rechten daarvoor te laten gelden. Het is ondoenlijk gebleken om dit gezamenlijk voor alle materiaal in één keer af te doen. In het nieuwe liedboek 2013 staat achterin een lange lijst van rechthebbenden. Rechters die een uitspraak doen geven auteurs gelijk. Een beroep op onwetendheid wordt niet gehonoreerd. Je had het kunnen en moeten weten.

Als u meer wilt lezen over deze materie en relevante web-links wilt gebruiken, kijk dan op: www.kerkrentmeester.nl/kennisbank/communicatie

Vernieuwde privacy-wetgeving en de plaatselijke kerk

Tekst Jos Aarnoudse en Wim A.B. Beeld -

In Nederland bestaat er sinds 2016 al een behoorlijke Wet Bescherming Persoonsgegevens. Deze wet regelt de bescherming van privacy van burgers en consumenten. In deze wet vind je de rechten die mensen hebben van wie gegevens worden gebruikt. Maar ook vind je er de plichten van organisaties die deze gegevens verwerken en gebruiken.

AVG, inleiding

Ondertussen is er in het kader van de Europese samenwerking nu voor heel de Europese Unie een gelijklopende regelgeving aangenomen. Die heet General Data Protection Regulation. Deze gaat gelden voor alle landen van de Europese Unie per 25 mei 2018. Op grond daarvan is er in Nederland een nieuwe verordening aangenomen, die heet de Algemene Verordening Gegevensbescherming, vaak aangeduid als AVG. Aan de éne kant kun je zeggen, dat Nederland al best ver was, zodat er helemaal niet zoveel schokkends verandert. Aan de andere kant zijn er wel degelijk zaken aangescherpt. De reeds bestaande rechten voor mensen van wie gegevens worden verwerkt, worden sterker. Daar staan meer verplichtingen tegenover voor organisaties die gegevens verwerken. De nadruk gaat – meer dan nu – liggen op de verantwoordelijkheid van organisaties om te kunnen aantonen dat men zich aan de regels houdt. Ook zal de handhaving fors worden aangehouden. Het nieuwe kabinet heeft daar extra geld voor uitgetrokken. De Autoriteit Persoonsgegevens die in Nederland de privacyregels bewaakt, krijgt er behoorlijk wat geld bij, en is druk doende om dat ook om te zetten in een grotere capaciteit om toe te kunnen zien, te kunnen controleren en te kunnen handhaven.

In principe gelden de nieuwe regels in de Europese Unie voor alle organisaties, zonder uitzondering. Maar kerkgenootschappen e.d. nemen in de Europese Unie en in de afzonderlijke lidstaten een bijzondere plaats in. Die moet worden gerespecteerd, zodat er vervolgens discussie ontstaat of zij al dan niet onverkort aan deze regels van de AVG onderworpen zijn. Daarover is het CIO (als vertegenwoordiger van de kerkgenootschappen in Nederland, zie: www.cioweb.nl) nog 'in gesprek' met de Autoriteit Persoonsgegevens. In dit toerustingsartikel en de erop gebaseerde checklist presenteren we de regels en de

consequenties echter onverkort. In het artikel dat u ook in dit nummer vindt, dat gebaseerd is op ons gesprek met vertegenwoordigers van de Dienstenorganisatie van onze Protestantse Kerk, gaan we nader in op de mogelijk specifieke positie van kerken.

AVG, achtergrond

Voor we verder gaan met het uitdiepen van de regels en de consequenties die deze regels hebben, willen we een tussenstap maken naar de achtergrond ervan. Het is goed om ons te realiseren waarom deze regels worden uitgevaardigd. Dan blijven we niet hangen in het gevoel: nou ja, wetgeving, en we moeten er maar weer als kerkrentmeesters aan voldoen, wat een gedoe allemaal. Bij een presentatie voor christelijke organisaties over dit onderwerp werd Romeinen 13 aangehaald. Daar staat in de Bijbel dat christenen de overheid hebben te gehoorzamen. Natuurlijk is dat een betekenisvolle aansporing door de apostel Paulus. Maar dan is het ook goed om ons te bedenken, dat over het algemeen die overheid – en de achterliggende besluitvormende parlementen – niet zomaar wat doet. Dat neemt weer niet weg, dat kritiek op overmatige regeldruk of de inhoud van de regels niet op zijn plaats zou kunnen zijn. Maar dat is het spel van de politiek. Wij hebben te maken met de uitkomst. Maar ook met de achterliggende gedachten.

Wij snappen allemaal wel dat door de komst van internet en door de technologische ontwikkelingen rond de verwerking van gegevens, de wereld de laatste twintig jaar enorm veranderd is. Het einde daarvan is nog lang niet in zicht. Dat betekent dat mensen tegen grotere en kleinere commerciële bedrijven of tegen al te 'totalitaire' overheden veel meer beschermd dienen te worden dan vroeger. Een handgeschreven kaartenbak is geheel iets anders dan de megafiles en de haast grenzeloze mogelijkheden om

tot op individueel niveau gegevens van mensen te verzamelen, te bewaren, te combineren, en ook gemakkelijk via internet universeel openbaar te maken, of al dan niet legitiem te kunnen inzien. Regels lopen vaak achter op ontwikkelingen, maar in ieder geval probeert de Europese Unie nu wel degelijk kaders te ontwerpen voor deze nieuwe ontwikkelingen. Alleen, doordat dit nu gebeurt en de partijen die in het spel zijn (denk aan de Googles, Amazons, Apples en Aholds van deze wereld, los van alle inlichtingendiensten die actief zijn) enorm zijn, komen daar forse regels uit tevoorschijn en ferme sanctiemogelijkheden. Tegelijk kan het niet anders of de regels moeten voor iedereen van toepassing zijn (groot en klein, commercieel en niet-commercieel).

Zorgvuldigheid

Het plaatst activiteiten en gewoonten die vroeger geen probleem leken, of waar we niet bij nadachten, in een ander licht. Ook onze kerkelijke praktijken. We hebben ermee te maken, en we zullen ernaar dienen te handelen. Het sleutelwoord in alles is zorgvuldigheid. Als kerk bestaan we uit mensen, hebben we contact met mensen, werken we met mensen, communiceren we over mensen die horen bij de gemeenschap. Daartoe vertrouwen mensen ons gegevens toe, zodat ze te bereiken zijn, waaruit blijkt waar ze aan mee willen of kunnen doen, hoeveel ze al of niet meebetalen, op welke manier ze betrokken zijn, welke gebeurtenissen plaatsvonden (doop, belijdenis, huwelijk, geboorte, overlijden), wat hen eventueel overkomt in het leven. En wij leggen dat op allerhande manieren vast. Ook vertellen we daar soms ook wat over (bijvoorbeeld in een kerkblad, of in een eredienst in verband met voorbeden). Dat vraagt een hernieuwde bezinning op zorgvuldigheid. Het kerkblad is misschien veel opener en toegankelijker dan vroeger, toen alleen de leden het kregen. De kerkdiensten worden misschien wel via internet uitgezonden en zijn jaren later nog te bekijken of te beluisteren. De norm is nu, dat mensen er recht op hebben dat hun gegevens (welke dat ook zijn) niet leiden tot ongewenste 'publiciteit', dat wil zeggen: dat ze niet publiek bekend worden of kunnen worden, hoe en waar dan ook, zonder hun toestemming.

Over wie of wat gaat het bij persoonsgegevens?

Misschien wordt er gedacht, dat het alleen gaat over de formele ledenadministratie, maar dat is niet het geval. Feitelijk gaat het om alles wat in de kerk wordt vastgelegd en herleidbaar is tot concrete mensen. De herleidbaarheid is dus het criterium. Het gaat uiteraard om de gegevens die

we vastleggen van hen die als leden of anderszins in de ledenadministratie zijn geregistreerd. Maar het gaat ook om donateurs of kerkbladabonnees van buiten de eigen kerk. Of ingeschrevenen voor een (digitale) nieuwsbrief, personeelsleden, (externe) bestuursleden, maar ook om het lijstje van deelnemende kinderen aan een vakantiebijbelclub, of deelnemers aan een leerhuis, of de ledenlijst van een jeugdvereniging of van de cantorij. Ook de persoonlijke aantekeningen van de dominee, ouderling of pastorale bezoeker (al of niet schriftelijk of digitaal vastgelegd) die op huisbezoek is geweest horen in principe bij deze persoonsgegevens. Noem maar op. Tegelijk is het onderscheid wel van belang tussen gegevens die binnenkerkelijk van belang zijn bij o.a. het vaststellen van wie op welke manier lid zijn en de gegevens die nodig zijn voor interactie met de buitenwereld. We komen daar nog op terug.

Soorten persoonsgegevens

Er wordt onderscheid gemaakt in de regels tussen gewone persoonsgegevens en bijzondere persoonsgegevens. Gewone persoonsgegevens zijn: naam, adres, telefoonnummer, mailadres, geboortedatum e.d. Bijzondere persoonsgegevens zijn gegevens m.b.t. geslacht, seksuele geaardheid, etniciteit, religie en levensovertuiging, lidmaatschap politieke partij of vakbond, medische gegevens, bsn-nummer, strafblad e.d. Deze bijzondere persoonsgegevens mogen niet worden vastgelegd, en wij begrijpen de reden. Het zijn 'gevoelige' gegevens die meer dan eens maatschappelijk leiden tot onaangename of onacceptabele vormen van uitsluiting. Tegelijk geldt er uiteraard een 'tenzij'. Immers dokters moeten wel 'medische gegevens' kunnen vastleggen, en kerken moeten wel 'religieuze gegevens' kunnen vastleggen. Dus er moet een logisch en gerechtvaardigd belang zijn.

*Feitelijk gaat het om alles
wat in de kerk wordt
vastgelegd en herleidbaar is
tot concrete mensen*

Daarnaast heb je nog het onderscheid tussen directe en indirecte, algemene persoonsgegevens. Niet alle persoonsgegevens zijn zo direct als bijvoorbeeld naam en leeftijd. Sommige gegevens vertellen indirect iets over iemand. Bijvoorbeeld het type woning waarin je woont. De waarde van een woning vertelt (misschien) iets over het inkomen

van de bewoners. Pas wanneer een bepaald gegeven te herleiden is tot een bepaald persoon is er pas sprake van een 'persoonsgegeven'.

Persoonsgegevens in de context artikel 9 AVG of artikel 6 AVG

In artikel 9 van de AVG wordt bepaald dat gegevens met een hogere gevoeligheid sowieso niet mogen worden vastgelegd, zoals religie. Maar uiteraard staan er dan uitzonderingen bij voor die organisaties die precies op dat vlak werkzaam zijn. 'Voor gerechtvaardigde activiteiten en met passende waarborgen' mogen kerken gegevens verwerken van hun leden, voormalig leden en personen die vanwege de doeleinden van de kerk regelmatig contact met haar onderhouden (meelevenden e.d.), en wel voor binnenkerkelijk gebruik. Voor dat 'binnenkerkelijk gebruik' is dan geen toestemming meer nodig van betrokkenen. Voor alles wat echter naar buiten gaat, dient wel toestemming te worden gegeven.

In artikel 6 van de AVG wordt vervolgens de kwestie van de toestemming geregeld. Het is: òf toestemming, òf noodzakelijk voor de behartiging van de gerechtvaardigde belangen van de organisatie (in geval van kerken: het binnenkerkelijk gebruik om als kerkgemeenschap te kunnen functioneren). Al het ander moet dus gepaard gaan met toestemming van de betrokkenen.

Wat wordt verstaan onder 'verwerken'?

Onder het verwerken van persoonsgegevens wordt eigenlijk alles verstaan. Het is een breed begrip. Het gaat om verzamelen, vastleggen (hoe dan ook), opslaan (in welk bestand dan ook), kopiëren (fysiek of digitaal), verzenden, raadplegen, verwijderen, ter hand stellen. Dus eigenlijk alles wat je met persoonsgegevens kunt doen.

De insteek van de gehele privacywetgeving is nu dat organisaties alleen die gegevens verzamelen, bewaren, gebruik-

ken en delen die alleen nodig zijn voor het doel waarvoor ze dienen (dus niks meer, dus als u iets per post moet versturen vraagt u het postadres, en moet u al een reden hebben om ook het telefoonnummer te vragen, laat staan de geboortedatum van de geadresseerde). De insteek is, dat organisaties ook aan betrokkenen helder duidelijk maken wat ze doen en waarom. Ook dienen ze waar nodig uitdrukkelijk toestemming te vragen (niet in kleine lettertjes en niet impliciet) en moeten ze kunnen aantonen dat ze die toestemming ook hebben verkregen.

We lopen nu langs wat een organisatie, dus ook een plaatselijke kerkelijke gemeente, te doen staat, om op tijd klaar te zijn voor de invoering van de AVG in mei 2018.

Bewustwording

Het begint met bewustwording. Wat zijn de relevante mensen in uw gemeente die te maken hebben met het verwerken van persoonsgegevens. Dat is dus niet alleen de ledenadministrateur, maar iedereen die adreslijstjes of verjaardagslijstjes (e.d.) bijhoudt, gegevens op internet plaatst, mails namens kerk, club, vereniging of kring verstuurt enzovoort. Zie boven. Laat ieder weten dat er vanaf mei 2018 nieuwe regels ingaan, die ons nopen nog eens goed te kijken naar de manier waarop we allemaal met 'persoonsgegevens' omgaan.

Rechten worden sterker

De rechten van mensen van wie we persoonsgegevens verwerken ('verwerken' kan dus van alles zijn, zie boven) worden vanaf mei sterker. U heeft als kerkelijke organisatie de taak hen daarover te informeren en met name hen duidelijk te maken hoe ze hun rechten kunnen uitoefenen. Het is van belang om dat ook vast te leggen in een privacybeleidsplan. Het gaat om de volgende rechten. Ieder krijgt recht op inzage. Dus een betrokkene moet kunnen opvragen en binnen een redelijke tijd geïnformeerd

Het zijn 'gevoelige' gegevens die meer dan eens maatschappelijk leiden tot onaangename of onacceptabele vormen van uitsluiting

**AUTORITEIT
PERSOONSGEGEVENS**

worden over wat er van hem of haar is vastgelegd (welke gegevens, in welke bestanden, op welke lijstjes). Ook heeft een betrokkene recht op correctie en verwijdering. Ook heeft een betrokkene het zogeheten recht op 'dataportabiliteit'. Bij dit recht moet u er voor zorgen dat de betrokkene makkelijk haar of zijn gegevens kan krijgen om die door te kunnen geven aan een andere organisatie, als men dat wil. Ook hebben mensen het recht over elke organisatie een klacht in te dienen bij de Autoriteit Persoonsgegevens en is deze verplicht deze te behandelen.

Privacybeleidsplan, risico-analyse en aandachtsfunctionaris

Als organisatie heeft u nu de plicht om u te verantwoorden over de manier waarop u alles hebt aangepakt. Het makkelijkst is door een privacybeleidsplan te maken, waar u alles in zet. U moet kunnen aantonen dat u volgens de AVG werkt. Het bijhouden van een verwerkingsregister hoort daarbij. Dus dat is een opsomming van alle activiteiten die binnen de kerk (of bij bewerkers buiten de kerk in opdracht van de kerk, zie bij 'wat is verwerken') plaatsvinden waarbij persoonsgegevens worden gebruikt.

Ook is het van belang om vervolgens een risico-inventarisatie te maken rond veiligheid. Hoe goed is het geregeld dat de gegevens alleen gebruikt en gedeeld worden door en met de bevoegde personen en instanties. Het is nog de vraag of ook een kerk verplicht een DPIA (Data Protection Impact Assessment) moet uitvoeren, maar hoe dan ook is het goed om vrijwillig de zaken goed in kaart te brengen. Als je alles bij elkaar optelt ligt het voor de hand om als College van Kerkrentmeesters een persoon te benoemen tot Aandachtsfunctionaris Privacy. Voor organisaties die 'veel persoonsgegevens' verwerken wordt het verplicht een functionaris voor gegevensbescherming (DPO: Data Protection Officer) aan te stellen. De vraag wat wordt verstaan onder 'veel' en of kerken deze verplichting zullen hebben, is nog niet beantwoord. Ook de verhouding tussen landelijke verplichting en plaatselijke verplichting moet daarin nog worden opgehelderd. Wij raden aan om als plaatselijk college op vrijwillige basis een aandachts-

functionaris aan te stellen. Die Aandachtsfunctionaris Privacy van uw gemeente kan dan de ontwikkelingen volgen, en deze vertalen naar maatregelen in en voor de eigen gemeente. Ook is hij of zij degene die ervoor zorgt dat de interne communicatie over dit thema in de gemeente op orde blijft.

Register voor 'datalekken'

Van belang is ook dat u goed onder de aandacht brengt bij ieder die met persoonsgegevens werkt, wat een 'datalek' is en wat er gedaan moet worden als dat aan de orde is. Een 'datalek' is eigenlijk alles waarbij gegevens ergens terecht komen waar ze niet horen. Dat kan gaan via een hack in de ledenadministratie, maar ook een maillijst in een CC-opsomming van een verstuurde mail, of een geprint adreslijstje van een club bij het oud-papier, een verloren usb-stick met de gegevens van Kerkbalans per adres, noem maar op. U moet datalekken bijhouden en bij een bepaalde omvang deze ook melden. De precieze verplichtingen om te melden (voor kerken en bij welke omvang) is nog niet helemaal uitgekristalliseerd, maar wel de verplichting om zelf al uw 'datalekken' in een register te gaan bijhouden.

Bewerkerovereenkomsten

Dan is van belang dat u met externe bewerkers van persoonsgegevens die u zijn toevertrouwd, goede bewerkerovereenkomsten¹ afsluit. Binnen de Protestantse Kerk is de vraag van belang hoe de verhouding is tussen het LRP van de landelijke kerk en de ledenadministratie van de plaatselijke kerk. Is de LRP een externe bewerkster? Uit het gesprek met vertegenwoordigers van de Dienstenorganisatie van onze Protestantse Kerk, waarvan u de neerslag elders in dit nummer vindt, maken wij op dat dit vooralsnog zo niet wordt gezien. Waar moet wel aan gedacht worden bij 'bewerker'? Denk bijvoorbeeld aan een Excel-bestand met adressen dat gaat naar de drukker van het kerkblad ter vervaardiging van adresdragers. Dan hebben we met een externe bewerkster te maken. Ook als u gegevens deelt met een administratiekantoor dat de salarisadministratie of de financiële administratie verzorgt, is het aan de orde.

Als organisatie heeft u nu de plicht om u te verantwoorden over de manier waarop u alles hebt aangepakt

¹ De terminologie loopt –ook in de officiële documenten– wat door elkaar, soms wordt gesproken van 'verwerkersovereenkomsten', soms van 'bewerkerovereenkomsten'. Wij kiezen voor het onderscheid: 'verwerken' is alles wat een organisatie ook zelf doet met persoonsgegevens, 'bewerken' slaat op alles wat externe partijen voor een organisatie in opdracht doet.

Toestemming regelen

Tenslotte: toestemming. Door de aanscherping van de privacyregels naar aanleiding van o.a. de komst van internet, komen zaken, die we tot nu toe in de kerk misschien vrij gewoon vonden en tamelijk achteloos deden, in een ander licht te staan. Denk aan het maken van foto's en die plaatsen op de site of de facebookaccount van de gemeente. Denk aan het vermelden van allerlei persoonlijke pastorale gegevens in openbare kerkbladen of op internet. Het uitgeven van een 'snoetenboek' of een gemeentegids waarin gedetailleerde gegevens van leden en meeleveners van een gemeente staan vermeld. Hier moet allemaal kritisch naar gekeken worden. Zolang het gaat om 'interne' uitwisseling van gegevens, die ten doel hebben de gemeenschap van de kerk goed te laten functioneren, kan er best het nodige. Tegelijk is het de vraag of ieder die staat ingeschreven bij onze kerk zich daar wel van bewust is.

Plaatsing op publiek toegankelijke sites (dus niet achter een inlogknop, waarbij dan ook goed beschreven moet worden wie wel en niet inloggegevens mag ontvangen) of in publiek verkrijgbare uitgaven (gemeentegids die voor het grijpen ligt in de hal van de kerk, kerkblad waar ieder zich op kan abonneren ook buiten de eigen kerk), mag als het er op aan komt niet zonder de individuele toestemming van de betrokkenen.

In de AVG is vervolgens het vragen van toestemming 'streng' geregeld. Het moet uitdrukkelijk, eenvoudig, en individueel (dus niet per gezin of i.d.) gedaan kunnen worden (en dan ook door u worden vastgelegd, en periodiek worden herhaald). De toestemming moet ook

weer even makkelijk in te trekken zijn. Dus geen kleine lettertjes of impliciete toestemmingen (dus niet: 'als u niet reageert gaan wij er van uit dat...'). Het is dan de vraag of u dat voor de uitgave van een gemeentegids, of de vermelding van persoonlijke gegevens in een zondagsbrief of een kerkblad allemaal wilt gaan regelen. In ieder geval zullen we ons er in hebben te trainen om er bewuster mee om te gaan. We zullen de ontwikkelingen op dit vlak goed moeten volgen (taak voor de aandachtsfunctionaris). Met name die plekken waar makkelijke verspreiding aan de orde is (internet bijvoorbeeld) dienen we te gaan mijden als het gaat om vermelding van persoonsgegevens. Ook is het van belang juist op die plekken (uw website of facebook account bijvoorbeeld) goed en eenvoudig te vermelden hoe u met privacy omgaat (en dit ook weer te beschrijven in uw privacybeleidsplan).

Tenslotte

Op de website van de VKB vindt u vanaf half februari 2018, naast dit artikel ook een rubriek 'veel gestelde vragen' (zie kader voor voorbeelden), een korte checklist, en website-links naar nadere relevante informatie (zoals van de Autoriteit Persoonsgegevens).

(met dank aan mr. Bart Bouter, die bij de voorbereiding van dit onderwerp in onze redactionele werkgroep participeerde)

**Veel gestelde vragen, zie op de website van de VKB via:
www.kerkrentmeester.nl/kennisbank/communicatie**

Vragen als:

- Kunnen we nog een boekje met ledengegevens uitbrengen?
- Kunnen we nog pastorale berichten in het kerkblad plaatsen?
- Is het delen van persoonlijke gegevens op een beperkt toegankelijke internetpagina mogelijk (na de inlog)?
- Hoe informeren we alle leden en geregistreerden over ons vernieuwde privacybeleid?
- Wat zijn de sancties als we het niet op orde hebben?
- Hoe zit het met het publiceren van foto's?
- Hoe zit het met gegevens opslaan 'in the cloud'?
- Hoe zit het met de uitwisseling en vastlegging van pastorale gegevens tussen ambtsdragers, bezoekerwilligers etc, geheimhouding en privacy?

Kalender voor kerkrentmeesters

Maart:

- Bedanken van de gemeenteleden voor de toegezegde bijdrage voor Kerkbalans in de vorm van een publicatie in het kerkblad en daarbij een overzicht van de eerste meer definitieve resultaten van de actie Kerkbalans.
- Inzenden van de inlichtingenstaat van de actie Kerkbalans aan de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving
- Rappelleren van gemeenteleden die hun toezegging voor de betreffende termijn, indien die verstreken is, nog niet hebben betaald.
- Bespreking van de cijfers van de voorlopige jaarrekening in het college van kerkrentmeesters.
- Uiterlijk 31 maart 2018 instandhoudingssubsidie aanvragen bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
- Betaling Maandnota

April:

- Tussenrapportage in kerkblad over verloop actie Kerkbalans 2018 (hoeveel toezeggingen t.o.v. vorig jaar, hoe verlopen de betalingen t.o.v. toezeggingen januari. Moeten er, wanneer de toezeggingen soms onder het verwacht niveau blijven, op beleidsniveau (kerkenraad) bijstellingen plaatsvinden?)
- Voorlopige jaarrekening die door het college van kerkrentmeesters is opgesteld, bespreken in de kerkenraad.
- Betaling Maandnota.
- Besluiten tot huuraanpassing per 1 juli 2018 indien kerkelijke gebouwen aan derden worden verhuurd

Geormerkte gelden

Tekst Jos Aarnoudse

Als plaatselijke kerkelijke gemeente ben je blij als mensen – leden of vrienden van de gemeente – de kerk financieel een warm hart toe dragen. Het is niet overal zo dat er nog steeds meer plannen zijn dan geld, maar over het algemeen is dat wel het geval. De oogst is groot, maar arbeiders zijn er weinige, kan Jezus zeggen.

In het Nederland van nu is de situatie complex, maar er zijn genoeg mogelijkheden om te proberen met nieuwe of vernieuwde initiatieven mensen te bereiken met de troost en de inspiratie van het Evangelie, of anders gezegd: hen te brengen onder het beslag van het Woord van God. Vernieuwde vormen van kerkopbouw, samenwerking, kringwerk, missionaire en diaconale uitdagingen aangaan. Onze kerk kent heel wat pioniersplekken. Maar ook veel bestaande gemeenten van uiteenlopende kleur binnen onze kerk, zitten niet stil. Er vindt veel plaats door mensen die betrokken zijn bij de kerk. Vrijwilligers worden die genoemd in onze tijd. Maar ook heb je aanjagers en coördinatoren nodig, voortrekkers, pastores, predikanten, kerkelijk werkers, musici, die er veel meer energie en tijd in moeten kunnen steken dan een vrijwilliger kan. En dan moet je als kerk ze ook kunnen betalen. Er zijn faciliteiten nodig. Daar moet je geld voor hebben.

Er zijn wel plekken waar er meer geld (vermogen) is dan mogelijkheden om het nog in te zetten. Maar meestal is het toch omgekeerd. Het is – door de historie bepaald – nogal ongelijk verdeeld binnen onze kerk waar het gaat om de hoogten van plaatselijke kerkelijke vermogens. Tegelijk zitten we dan in de buurt van wat we deze keer willen aansnijden. Je bent blij als mensen – leden of vrienden van de gemeente – de kerk financieel een warm hart

toedragen en dat ook doen door bijvoorbeeld een deel van hun nalatenschap aan de kerk te schenken. Als wilt u weten hoe dat moet, kunt u informatie daarover vinden via: www.kerkrentmeester.nl/kennisbank/erfstelling-legaten

Maar nu zijn er ook veel nalaters die aan hun legaat of erfstelling voorwaarden verbinden. Zij bestemmen het voor een speciaal doel, of voor een speciale wijkgemeente, of voor de instandhouding van een specifieke kerk. Of het is speciaal voor de diaconie. Of voor een speciaal fonds. Dat is op zich allemaal heel sympathiek. Maar het roept de vraag op hoe lang zo'n oormerk leidend moet zijn. Soms waren er overwegingen bij de nalater, die al lang zijn ingehaald door de tijd, terwijl er best heel wat vermogens zijn samengesteld vanuit zulke geormerkte erfenissen.

Dan kom je dus in discussies terecht: we zouden het geld misschien wel willen 'overhevelen' naar nu belangrijkere doelen elders in kerk, land, stad of dorp, maar 'het mag niet, want het is geormerkt geld'. Stelling van de maand is nu: er dient verjaring te bestaan voor oormerking. Wat vindt u? Zou het mogelijk moeten worden om na een x-aantal jaren ontslagen te zijn van een vastgelegde bestemming van geërfd geld, of niet?

Stelling van de maand

Heeft u een mening, wilt u erop reageren? Laat het ons weten via: info@kerkrentmeester.nl

In het volgende nummer van Kerkbeheer schrijven we nog weer iets over dit onderwerp naar aanleiding van de reacties en poneren we een nieuwe vraagstelling van de maand.

De stelling:

Het moet mogelijk worden om na een x-aantal jaren ontslagen te worden van een vastgelegde bestemming van geërfd geld.

Esther Schreurs
PG Beilen – Hijken –
Hooghalen

WIE:

Esther Schreurs (47) is sinds mei 2016 ouderling-kerkrentmeester in de Protestantse gemeente te Beilen – Hijken – Hooghalen (Drenthe). In het college van kerkrentmeesters, met tien leden, is zij samen met een mede-kerkrentmeester verantwoordelijk voor financiën en administratie. Esther werkt als accountant, houdt van afwisselend werk en is in haar vrije tijd graag creatief bezig.

“Veel mensen hebben geen financiële achtergrond en voor hen is de begroting een ver-van-mijn-bed-show”

WAAROM:

“Het college zocht iemand met een financiële achtergrond omdat de kerkrentmeester met die achtergrond het na 27 jaar welletjes vond.” De voorzitter van het college wist dat Esther als accountant werkzaam is en vroeg haar op het juiste moment. “Ik vroeg mij net af op welke wijze ik een steentje kon bijdragen. Sinds 2004 woon ik in Beilen en ik voel mij, met mijn twee jongens van 10 en 14 jaar oud, goed thuis in deze kerkelijke gemeente.”

UITDAGING:

“Een begroting als sturingsinstrument inzetten is nog niet gebruikelijk, maar het is wel wenselijk dat in te gaan voeren. Daarnaast kan beschikbaarheid van cijfers worden verbeterd.”

TROTS:

Esther heeft tot tevredenheid van gemeenteleden de begroting gepresenteerd tijdens de gemeenteavond. Ze wilde niet alleen een ‘veld vol cijfers’ presenteren, maar een helder en begrijpelijk verhaal vertellen. Dat vindt zij leuk: “Veel mensen hebben geen financiële achtergrond en voor hen is de begroting een ver-van-mijn-bed-show.” De gemeenteleden konden na de presentatie van Esther de begroting ‘lezen’.

TIP:

“Ik heb de cursus kerkrentmeester gevolgd. Behalve leerzaam is het ook leuk om kerkrentmeesters uit andere gemeenten te ontmoeten en ervaringen te delen.” Esther beveelt de cursus dan ook aan bij kerkrentmeesters die net zijn aangetreden. “Denk ook niet te snel dat kan ik niet. Soms moet je het gewoon doen. En, hoewel het kerkrentmeesterschap best druk is, krijg ik er veel energie van.”

“Hoewel het kerkrentmeesterschap best druk is, krijg ik er veel energie van”

► **Kerkenbeurs Noord 2018**
23 & 24 maart 2018

Kerkenbeurs voor kerkelijk beheerders en bestuurders. Voor deze (grotendeels) vrijwilligers, is het een goede gelegenheid om leveranciers te ontmoeten en te vergelijken.
 Locatie: Fries Congrescentrum in Drachten

► **Kerkenbeurs Zuid 2018**
6 & 7 april 2018

Zie bovenstaande informatie.
 Locatie: Grote Kerk in Breda

► **Algemene Ledenvergadering van de VKB**
14 april 2018

Zie pagina 32 voor meer informatie. Locatie: De Aker in Putten

► **Actie Kerkbalans**

Actie Kerkbalans 2018 is begonnen! De start en campagne tijd zijn belangrijk, maar ook de afronding daarna. Misschien wel het allerbelangrijkst: bedank de gevers en vrijwilligers voor hun gift en bijdrage en laat ook zien waar deze toe geleid hebben.

Als het mogelijk is, laat dan zien waar het geld aan is besteed, en bedank iedereen die dit mede mogelijk gemaakt heeft! Besteed aandacht aan de positieve resultaten op de website, in het kerkblad, in de nieuwsbrief en tijdens de viering. Dank via al deze kanalen diegenen die op wat voor manier dan ook hieraan bijdroegen. Andere manieren om de kerkleden te bedanken:

- Bedank-posters ophangen in de hal van de kerk met hierop het opgehaalde bedrag.
- Van de winnende foto, of een mooie foto die door een van de eigen kerkleden is gemaakt voor de fotowedstrijd een kaart maken en deze toesturen aan de kerkleden.
- Met de kinderen van de zondagsschool/kindernevendienst een bedank-hoek inrichten in de kerkzaal.

Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen

Het Vademecum Kerkelijke begraafplaatsen is hét handboek voor kerkelijke gemeenten die in het bezit zijn van een begraafplaats. Het boek geeft een zo volledig mogelijk beeld van alles wat met begraven en begraafplaatsen in kerkelijke gemeenten te maken heeft.

De uitgave is samengesteld door de Commissie Beheer Kerkelijke begraafplaatsen van de VKB, waarbij tekstbijdragen geleverd zijn door de heren R.M. Belder, ing. D.A.J. Bruil, drs. J. la Croix, mr. A. Rigters, C. Spek en drs. W. van Vliet.

De kosten voor het Vademecum zijn € 29,15 (VKB-ledenprijs € 26,24)

Handleiding voor kerkrentmeesters

Leverbaar is de 20e en herziene druk van de Handleiding voor kerkrentmeesters. Het boekje is een naslagwerk en verwijzingsgids voor iedereen die in dienst van de kerk bezig is met de facilitaire ondersteuning van het gemeentewerk. De kosten voor de handleiding zijn € 14,58 (VKB-ledenprijs € 13,25) exclusief verzendkosten.

Het voorlichtingsboekje en de handleiding zijn verkrijgbaar via de webshop: www.kerkrentmeester.nl. Of per e-mail via info@kerkrentmeester.nl.

Coördinator beeld en geluid

Tekst & foto Adam van Bergeijk

Jan Versloot is coördinator voor Beeld & Geluid. Het team Beeld & Geluid bestaat uit zestien mensen en is verantwoordelijk voor de presentaties tijdens de kerkdiensten van de Hervormde gemeente van bijzondere aard te Nijkerk. In een modern kerkgebouw, de bouw van kerkgebouw De Fontein kwam gereed in 2011, bedient hij een groot paneel met knoppen, schuiven, schakelaars en schermen.

Wat doe je?

"Ik verzorg samen met anderen beeld en geluid tijdens de kerkdiensten. Daarnaast stuur ik het beeld- en geluidsteam aan. Dat team bestaat uit zestien mensen. Als team bereiden wij de kerkdiensten voor. Presentaties maken wij gereed om te kunnen worden getoond en ook het geluid dat gewenst is, wordt voorbereid. Als er een band een optreden verzorgt, dan vraagt dat natuurlijk extra aandacht."

De gehele kerkdienst is mee te beleven via de site kerkomroep.nl. Daarnaast wordt team Beeld & Geluid ingezet bij verhuur van de kerkzaal voor huwelijksinzegeningen en uitvaarten. De kerkzaal werd ook gebruikt bij de viering van het tienjarig bestaan van de Protestantse Kerk in 2014. Hierbij waren Koning Willem-Alexander en koningin Máxima aanwezig. In 2017 werd De Fontein in Nijkerk gekozen als locatie voor het jaarlijkse VKB-congres. De lichte kerkzaal en de kleinere zalen waren perfect voorzien van beeld en geluid. Jan Versloot, die ook diaken is in zijn gemeente, heeft zich bij de bouw en inrichting van de kerk in 2011 opgegeven als medewerker voor beeld en geluid.

Wat moet je kunnen voor deze functie?

De mensen van Team Beeld & Geluid dienen drie taken te beheersen. Ten

eerste moet men de camera's kunnen bedienen. Jan: "Je moet een totaalbeeld hebben van wat er gebeurt in de dienst en op de juiste momenten het juiste beeld live kunnen brengen. Hiervoor is oplettendheid nodig en ook enig gevoel voor het opnemen van beeld en geluid is noodzakelijk." De opnamen worden gebruikt om live te kunnen meeleven en ook na afloop van de dienst zijn de opnamen te bekijken via de site kerkomroep.nl. Vervolgens moet iemand de beamer PC kunnen bedienen. Stressbestendigheid is hierbij het kernbegrip. "Tijdens de dienst moet je kunnen schakelen tussen een aantal programma's en al deze programma's moet je beheersen." Tenslotte dient een teamlid het geluidspaneel te kunnen bedienen. Gevoel voor geluid is hierbij een eerste vereiste. Jan: "Bij elke taak is het handig dat je een beetje gevoel hebt voor techniek en goed overweg kunt met computers." Jan Versloot vindt het fijn om als teamlid Beeld & Geluid te fungeren. "Je bent heel actief betrokken bij de diensten en alles wat er op dat moment speelt. Als een kerkdienst wat betreft beeld en geluid foutloos verloopt, dan geeft dat voldoening."

Overleg

Een kerkrentmeester van het college heeft 'beeld en geluid' in de portefeuille en voert eenmaal per jaar overleg met Jan. Verder is er regel-

matig overleg met de muziekcommissie van de gemeente en met de coördinator beeld en geluid van de site kerkomroep.nl. Tenslotte vindt er afstemming plaats met de muziekbond van de gemeente.

Toekomstbeeld

Wat ziet Jan Versloot in de toekomst gebeuren? "In toenemende mate wordt er gebruik gemaakt van beeld en geluid. Werden er jaren geleden om twee microfoons verzocht, nu kunnen dat er wel zes of zeven zijn. Met het aantal presentaties geldt hetzelfde: was er voorheen nog sprake van één presentatie, nu worden er gerust drie of vier presentaties doorgestuurd om te worden getoond. En natuurlijk, dat zal bij andere kerken niet anders zijn, is er toename in het aantal liedbundels."

Voor het Team Beeld & Geluid is vooral die laatste ontwikkeling lastig. De liedbundels moeten elektronisch beschikbaar komen inclusief de benodigde licenties. Jan Versloot: "Een CCLI-licentie (CCLI vertegenwoordigt het reproductierecht van christelijke uitgeverij en auteurs, red.) voldoet niet meer." Ook aan kwaliteit worden hogere eisen gesteld. "Opnamen dienen minstens van HD-kwaliteit te zijn. Dat is weleens zoeken bij de mogelijkheden die tot je beschikking staan."

► Interview met ing. Jan Bril, specialist zaalakoestiek bij Het GeluidBuro, over de akoestiek in kerkgebouwen

Tekst Het GeluidBuro **Beeld** Frank Hanswijk via Van Hoogevest Architecten

Hoe ben je in dit vakgebied terechtgekomen? Zat je als klein jongetje al in de kerkbanken te luisteren naar de galm in de kerk?

Ik wilde architect worden, dat was mijn jongensdroom. Al tijdens mijn studie bleek daar helemaal geen werk in te vinden. Dus ik keek al voorzichtig rond naar alternatieven, maar wel iets wat met architectuur en gebouwen te maken had. Tijdens een stage bij een 'GeluidBuro' kreeg ik professioneel te maken met geluid en akoestiek. Dat was het! Als audiofiele tiener stak ik vroeger telkens weer al mijn verdiende geld in de hoogst haalbare geluidskwaliteit in mijn kamertje. Dit is een mooi vak! In de kerk heb ik als klein ventje inderdaad geleerd te luisteren naar akoestiek: vooral hoe het niet moest, de akoestiek was er heel slecht en muziek kwam niet 'door' zoals het bedoeld was.

Nu ben je een specialist zaalakoestiek in kerken met 25 jaar ervaring, wat zijn de meest bijzondere zalen geweest?

Ik heb persoonlijk zo'n 1.500 zalen in Europa geadviseerd. Daar zaten een hele boel fraaie en bijzondere monumentale kerken bij, zoals de Nieuwe kerk Delft, Zuiderkerk Enkhuizen, Sint-Jan in Gouda, Laurenskerk Rotterdam of buiten de protestantse kerken de Kathedrale Basiliek St. Bavo Haarlem, Sint-Janskathedraal in 's-Hertogenbosch, Kaiserdom St. Bartolomeus in Frankfurt of de Kiliansdom in Würzburg. Elk monument heeft zijn eigen geschiedenis, verhaal en deels ook mysterie wat enorm bijzonder en boeiend is.

Eén van de kerken die vanwege de geschiedenis in de Protestantse kerken extra bijzonder is, is de Schlosskirche in Wittenberg, daar waar Luther zijn stellingen op de deur heeft genageld. Dit is geen grote kerk, maar de eisen en details bij de restauratie lagen op extreem hoog niveau, mede omdat in het Lutherjaar 2017 veel activiteiten – in het bijzijn van Bundeskanzler Merkel – plaatsvonden. Het is ook echt een juweel geworden. Zo zijn er meer kerken met een warme herinnering aan een fraaie akoestiek, mooi proces of fijne mensen. Dit zijn vaak ook kleinere kerken of nieuwbouwkerken.

Wat moet je kunnen om de akoestische uitdagingen van kerkgebouwen op te lossen?

Vooral luisteren. Niet alleen naar akoestiek, maar ook naar de wensen en belevingen vanuit de kerk. Hier begint het mee. De uitgangspunten moeten eerst kraakhelder zijn voordat je überhaupt iets kan adviseren. Daarnaast zal je het kerkelijk leven van binnenuit moeten kennen, anders komen er bijna gegarandeerd verkeerde 'oplossingen' ten aanzien van de akoestiek uit.

Een klassiek voorbeeld is de hardnekkige gedachte dat een goede en royale akoestiek voor het orgel niet samen zou kunnen gaan met een goede spraakverstaanbaarheid. Dit is heel goed mogelijk, dat hebben we ook vaak bewezen, maar het vraagt wel kennis en een uitgebreide voorbereiding en onderlinge afstemming om dit voor elkaar te krijgen.

Verder is akoestiek ook natuurkunde, je moet op hoog niveau kunnen rekenen. Wij werken bijvoorbeeld met 3D-rekenmodellen, als je niet goed weet wat je erin stopt, kan een verkeerd detail in input al een heel andere uitkomst geven. Alleen met de combinatie van veel kennis en ervaring, strak rekenwerk én de juiste interpretaties kan je binnen smalle marges de juiste uitkomst verwachten. Dit komt extreem nauwkeurig en hebben we het laatste decennium sterk doorontwikkeld. Daarmee komen doorgaans alle nieuwbouwzalen gelijk bij ingebruikname op de akoestiek uit die we in de ontwerpfase met de architect hebben uitgedacht. Dit is geen vanzelfsprekendheid!

Iedereen die weleens in een kerk is geweest weet dat het altijd enorm galmt. Blijkbaar komt die galm nogal nauw. Wat is een goede akoestiek voor een kerk?

Een kleine opmerking is dat het niet altijd enorm galmt. Veel kerken, met name uit de jaren '60 en '70, hebben ook een veel 'te droge' akoestiek voor het gebruik.

In mijn ogen is een goede akoestiek een akoestiek die je niet direct waarneemt: de muziek, de toespraak, het podium staat centraal en trekt de aandacht. Niet de akoestiek. Goede akoestiek ondersteunt alleen maar en leidt niet af. De zaal werkt dan optimaal mee om de boodschap of muziek goed over te dragen naar de zitplaatsen en daar goed te laten 'landen'.

We hebben uiteraard wel een goed beeld bij welke akoestiek dat getsalmatig zal zijn. De meeste nieuwe zalen van dit moment worden op deze akoestiek afgestemd, en ook naar tevredenheid. Akoestiek druk je uit in veel parameters (veel meer dan alleen maar de nagalmtijd) en met de juiste afstemming van al die parameters kan je rekenen aan hoe die akoestiek in een zaal optimaal wordt.

Kun je eigenlijk wel iets doen aan de akoestiek in een monumentale kerk? Een gordijntje hier en daar zal waarschijnlijk niet helpen?

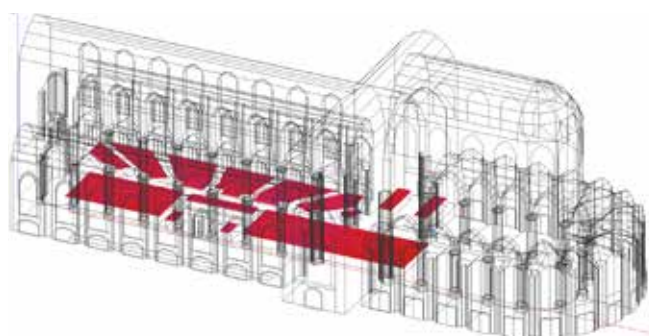
Je kan heel veel doen aan akoestiek, ook in monumentale gebouwen. Dit gebeurt ook bij herinrichtingen als dit nodig wordt geacht. Vaak is het juist andersom: de heersende akoestiek wordt bijvoorbeeld vanwege een historisch orgel zo gewaardeerd dat men graag wil dat na de soms stevige herinrichting de originele akoestiek ongewijzigd is gebleven. Dit gaat dan over nauwkeurige afstemmingen van ontwerpen en materialen op de vloer, wanden en keuzes in inrichting zoals stoelen of banken. Dat gaat inderdaad veel verder dan een paar gordijntjes...

Adviseer je naast kerken ook andere gebouwen?

Kerken vormen ongeveer 75% van mijn dagelijkse werk. Daarnaast kom ik met regelmaat in theater- of concertzalen, multifunctionele zalen of studio's en evenementen. Ook andere grote zalen zoals de plenaire zaal van de tweede kamer of hoorzalen in universiteiten, maar ook luchthavens als Schiphol, treinstations of verkeerstunnels van Rijkswaterstaat zijn plekken waar de bouwkundige of elektro-akoestiek zeer nauwkeurig bepaald moet worden. Mijn 14 collega's van het GeluidBuro opereren nog veel breder in de wereld van industrielawaai, verkeerslawaai, scholen en kantoren, sportcomplexen, horecabedrijven, evenementen, juridische aspecten van geluid enzovoorts.

Welke nieuwe ontwikkelingen verwacht je in kerken?

We zijn zo'n 10 jaar geleden begonnen met de integratie van bouwkundig akoestisch advies met de daarop passende configuratie van audiosystemen. Ik verwacht nu vooral een doorontwikkeling daarvan en een groeiende behoefte bij beheerders aan verdere ontzorging. De huidige veelheid aan partijen in een bouwproces vraagt veel communicatie en introduceert ook bouw- of systeemfouten.

De volgende stap is een verdere vereenvoudiging voor de opdrachtgever door nog nauwere samenwerking met architecten (BIM) en toeleveranciers om in de ontwerpfase alles al op een rij te hebben en uitvoeringsfouten steeds meer uit te sluiten. Verder verwacht ik dat alle akoestische oplossingen van materialen en inrichtingsobjecten tot audiosystemen en instrumenten vanuit één loket als totaaloplossing wordt aangeboden, uiteraard na goed onderzoek en perfect geïntegreerd in elkaar. Een beetje 'de architect vertelt maar wat hij wil zien in de zaal, wij maken het zo dat het optimaal klinkt'.

Als laatste verwacht ik dat virtuele en variabele akoestiek met name in kerkgebouwen met een nodige multifunctionele exploitatie een vlucht krijgt. Nu al voeren we vaak een haalbaarheidsonderzoek uit om te bepalen of bouwkundige aanpassingen of virtuele akoestiek de voorkeur geniet (technisch, financieel) en zijn we in toenemende mate aan het rekenen aan de implementatie van virtuele en variabele akoestiek. De mogelijke technieken zijn inmiddels ook extreem goed geworden.

Kortom, voor nu of in de toekomst: er is in kerken op akoestisch gebied nog veel te doen!

het geluidBuro

► www.geluidburo.nl

een *Cantor* kerkgeluidstelsysteem van Dialoog Church Sound

U hóórt het verschil!

Als U op elke plaats in de kerk goede verstaanbaarheid wenst, dan kiest U voor Dialoog Church Sound: goede advisering, professionele en toch eenvoudig werkende apparatuur en prima service! Een *Cantor* kerkgeluidstelsysteem wordt op basis van Uw wensen samengesteld, met als hoofddoel de meest optimale spraakverstaanbaarheid.

Al meer dan 55 jaar gespecialiseerd in kerkgeluidstechniek ... meer dan 1800 kerken met *Cantor* Kerkgeluidsapparatuur kerkversterkers, microfoons, geluidszuilen, draadloze volumeregeling, ringleidingsystemen, beeldprojectie

Dialoog Church Sound
www.cantorsound.nl

Van Poppelstraat 22
040 – 2 420 840

5622 BJ Eindhoven
info@cantorsound.nl

Hervormde Kerk Zwartsluis

Schaapsound is de leverancier voor spraak- en muziekinstallaties, liturgieprojectie en HD KerkTV

Zwolle
Ridderkerk
Roermond

www.schaapsound.nl
info@schaapsound.nl
Tel: 085-0663333

schaapsound

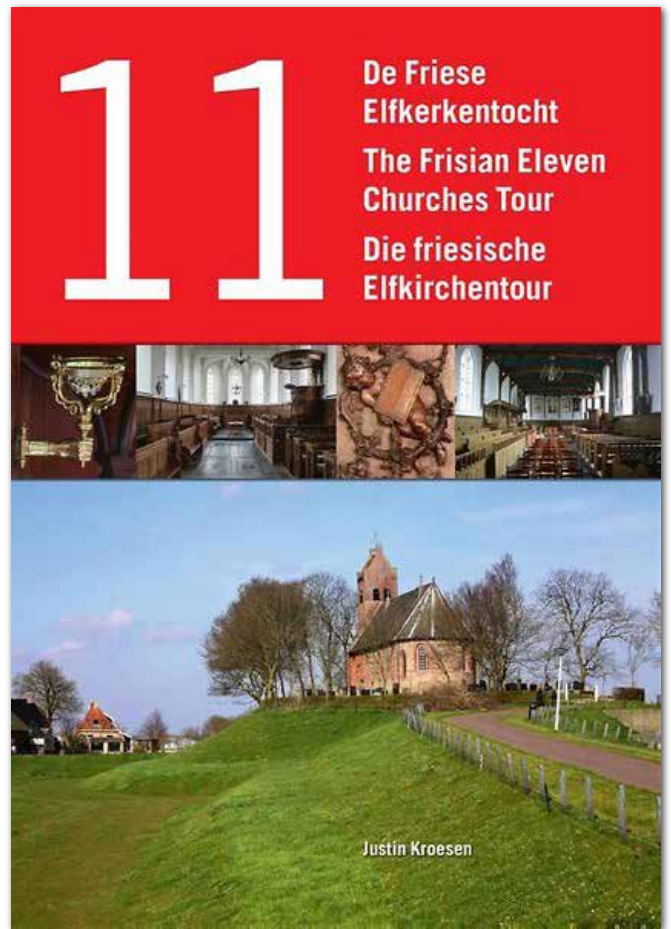
De Friese Elfkerkentocht

Tekst Jan Dirk Wassenaar

Of dit jaar een Elfstedentocht – voor schaatsers – gehouden kan worden, is niet te zeggen. Maar voor wie een reis door Friesland kan ondernemen, zit er in ieder geval wel een Elfkerkentocht in. Hij of zij neme daartoe als gids het onlangs verschenen boek *De Friese Elfkerkentocht* mee. Een drietalige uitgave maar liefst, de tekst is niet alleen in het Nederlands maar ook in het Engels en het Duits beschikbaar – met het oog op de te verwachten buitenlandse toeristen, al dan niet in het kader van Culturele Hoofdstad van Europa Leeuwarden-Fryslân 2018 en/of Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed. Auteur van het boek is prof.dr. Justin Kroesen. Hij is gespecialiseerd in de kunstgeschiedenis van het christendom, met name tijdens de middeleeuwen en de vroegmoderne tijd. Hij werkte vijftien jaar aan de theologische faculteit van de Universiteit Groningen, sinds 2016 is hij als cultuurhistoricus verbonden aan de Universiteit van Bergen (Noorwegen).

Voor de Elfkerkentocht heeft Kroesen de kerken van Aldtsjerk / Oudkerk, Buitenpost, Easterlittens / Oosterlittens, Hegebeintum / Hogebeintum, Huizum, Kimsward, Mantgum, Marsum / Marssum, Sexbierum, Weidum en Wommels geselecteerd. Het gaat om gebouwen met een vrijwel compleet bewaarde protestantse inrichting. Men kan betreuren dat de auteur deze of gene andere kerk die in aanmerking zou komen, niet gekozen heeft. Feit is en blijft dat de kerken van de genoemde plaatsen niet alleen tot de beste van de provincie, maar zelfs tot de top van heel Nederland behoren. Als zodanig vertegenwoordigen ze een culturele erfenis van Europese betekenis. Daarmee is de keuze van Kroesen zeker te rechtvaardigen.

Kroesen, als geen ander deskundig, geeft van elke kerk een beschrijving, zowel van het exterieur als van het interieur met de diverse onderdelen daarvan. De rondgang langs de elf kerken levert zo een prachtige ontdekkings- tocht op door de Friese kerkelijke bouwgeschiedenis en kunsthistorie. Aan de beschrijvingen gaat een beknopte inleiding vooraf, verdeeld over 'Van kerstening tot Reformatie', 'De protestantse periode' en 'Sinds 1795'. Het boek wordt gecompleteerd met een beknopte literatuurlijst. Vrucht van de arbeid van Kroesen – en van mijn oudcatechisant drs. Albert Reinstra van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, die de concepttekst van commentaar voorzien heeft.

De Friese Elfkerkentocht is verlichtigd met schitterende foto's uit het archief van de voorganger van Kroesen aan de Universiteit Groningen, dr. Regnerus Steensma. Het is goed om zijn naam hier met ere in herinnering te roepen. Ik noem er nog één, die van Sytse ten Hoeve, die ook van grote betekenis geweest is voor de kennis van en het behoud van de Friese kerken.

Vermeld zij nog dat in *De Friese Elfkerkentocht* een viertalig 'Voorwoord' (inclusief Friestalig 'Foaropwurd') van de hand van gedeputeerde Erfgoed Johannes Kramer en een bijdrage van voorzitter Jan Kersbergen van de Stichting Alde Fryske Tsjerken opgenomen is. De provincie steunt het werk van de stichting, die initiatiefnemer tot de uitgave was, al vele jaren.

Op kerkenpad naar Friesland dus! Dan doet zich de vraag voor of de kerken dan wel open zijn. In het buitenland is dat vaak wel het geval, in Nederland niet. Maar Friesland kent wel het fenomeen Tsjerkepaad. Gedurende de zaterdagen in de zomermaanden kan men in die provincie meer dan 250 kerken van binnen bezichtigen.

Een hartelijke gelukwens aan het adres van Kroesen, ook van Uitgeverij Wijdemeer en de Stichting Alde Fryske Tsjerken. Ze kunnen trots zijn op *De Friese Elfkerkentocht*!

Justin Kroesen, De Friese Elfkerkentocht / The Frisian Eleven Churches Tour / Die friesische Elfkirchentour; Wijdemeer & Stichting Alde Fryske Tsjerken, Leeuwarden 2018; 112 p.; ISBN 9789492052407; prijs: 14,95.

Het kerkinterieur op de schop (7):

Easterein / Oosterend

het koorhek

Tekst Marco Blokhuis & Jan Dirk Wassenaar

Koorhekken zijn meestal monumentale onderdelen van het kerkinterieur. Ze delen de ruimte in en zijn vaak fraai vormgegeven. Deze afscheiding tussen koor en schip kent een hele geschiedenis en in Nederlandse kerken bevinden zich mooie voorbeelden. In ruim dertig kerken in ons land is de middeleeuwse afscheiding tussen koor en schip bewaard gebleven. Bijzonder is dat deze allemaal de Reformatie hebben overleefd. De oorsprong van het koorhek ligt dan ook in de rooms-katholieke periode, toen het koor een andere functie had.

In kathedralen, kloosterkerken en kapittelkerken werd de kooruimte niet alleen gebruikt voor het vieren van de mis. Daar werd ook het gemeenschappelijke koorgebed gehouden. Na verloop van tijd ontstond de behoefte aan een goede afscheiding tussen het koor en het schip. In een aantal kerken groeide die uit tot een hoge tribune, bekend onder de naam 'doksaal'. De galerij rustte op een wand. Aanvankelijk was die sterk gesloten, in de loop van de middeleeuwen kreeg die een opener karakter. Op den duur verschenen ook in dorpskerken doksalen. Ze dienden niet zozeer om de ruimte voor het koorgebed af te sluiten als wel om ruimte te bieden voor zangkoor en orgel. In de benedenruimte werden zijaltaren geplaatst.

In Nederland zijn acht doksalen te vinden, in de kerken in Amersfoort (St. Joriskerk), Easterein / Oosterend, Holwierde, Krewerd, Leermens, Rhenen (St. Cunerakerk) en Schoonhoven (Grote Kerk) en in de kloosterkerk in Ter Apel. Ze staan allemaal in protes-

tantse kerken en vormen daar een opvallend onderdeel van de inrichting. Niet allemaal zijn ze ongeschonden tot ons gekomen. Zo is in Leermens slechts een gedeelte bewaard gebleven en werd dat in Schoonhoven vertimmerd tot herenbank.

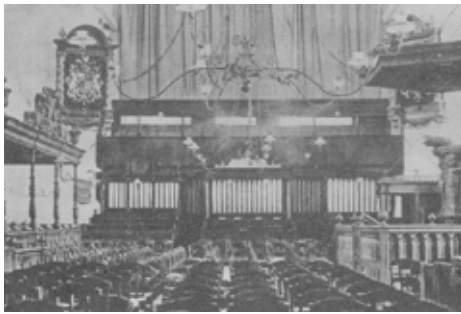
Het oudste doksaal staat in Krewerd. Het dateert uit ongeveer 1300. Het is gebouwd als een stenen arcade met drie bogen, een achterwand en een tribune.

Een topstuk is het houten doksaal in Easterein / Oosterend. Op het fries tussen de beide verdiepingen zijn bijbelse voorstellingen uitgesneden, elk voorzien van een kleine cartouche met een opschrift. De voorstellingen staan niet in chronologische volgorde. Er is ook niet een typologisch patroon te ontdekken. De samenhang tussen de voorstellingen is dus onduidelijk. Het doksaal is niet alleen van voorstellingen, maar ook van enkele opschriften voorzien. In twee Latijnse teksten wordt uitbundig de lof op het geheel bezongen.

Naast de acht doksalen zijn er in ons land nog ongeveer 25 houten koorhekken uit de middeleeuwen be-

waard gebleven. In vergelijking met Duitsland, België en Scandinavië is dat een hoog aantal. Alleen in Engeland zijn veel meer exemplaren te vinden. De helft van de Nederlandse koorhekken is in gotische stijl uitgevoerd, de overige in renaissancestijl. Zo'n koorhek is eenvoudiger dan een doksaal omdat het geen tribune heeft. Daardoor was het ook goedkoper om te laten vervaardigen. Maar ook daarbinnen bestaan weer gradaties. De meeste koorhekken zijn geheel van hout, sommige hebben weer spijlen van koper en andere van ijzer.

De koorafscheiding bleef zo in veel calvinistische kerken staan als natuurlijke achtergrond voor de eredienst, die gewoonlijk in het schip gehouden werd. Tevens werd zo de aanblik van het lege koor gecamoufleerd. Overigens zijn er niet alleen middeleeuwse koorafscheidingen behouden. Er werden na de Reformatie ook heel wat nieuwe koorhekken geplaatst. Daarvan zijn er ongeveer vijftig bewaard gebleven. De meeste kwamen in de zeventiende eeuw tot stand. Een ouder voorbeeld is het exemplaar in de Grote Kerk van Medemblik. Daarop wordt in

▲ Boven: Workum, tot aan de restauratie - van west naar oost

▶ Rechts: Workum, anno 2018 - van oost naar west

een inscriptie verwezen naar de Reformatie: 'T misbruyck in gods kerck allengskens ingecomen is hier wederom anno 1572 afgenomen.' (Een variatie op deze tekst is zes jaar later te vinden op de westzijde van het koorhek in de Oude Kerk in Amsterdam. Op de oostzijde staat: 'men moet om godes dienst en kenniss' reyn te houden op 's woords gront nu voortaan geen menschen instel bouwen.'). Overigens: van die hekken van na de Reformatie is de benedenzijde meestal hoger dan de bovenzijde. Bij de calvinisten overheerste de functie van afscheiding. Er was geen raamwerk meer nodig voor het zicht op handelingen in het koor.

Een interessante casus is het koorhek in de St. Gertrudiskerk in Workum. Tot aan de restauratie tussen 1939 en 1951 werd het koor geheel afgesloten door een hek in sobere renaissancestijl.

Justen E.A. Kroesen daarover: 'Het bestond uit drie gedeelten van vergelijkbare omvang, met twee deuren aan weerszijden van een centraal gedeelte waarvoor waarschijnlijk het lekenaltaar had gestaan. In later tijd was het hek enige meters naar het oosten opgeschoven, en was erboven een zwaar gordijn opgehangen. In 1948, tegen het eind van de restauratie, leidden discussies tussen pre-

dikant en kerkenraad tot het besluit om het koorhek niet terug te plaatsen, waartegen de Rijksdienst voor de Monumentenzorg bezwaar maakte. Bij de herplaatsing bleek echter dat slechts twee van de drie stukken nog voorhanden waren. Jaren later, in 1981, werden nog de twee deuren teruggevonden in een opslagruimte. Deze werden pas in 2000 herplaatst. (...) Blijkens een gesneden tekst op het noordelijke deel werd het hek in 1569 vervaardigd door een zekere Klaas Tjebbeszoon (...)'

Kroesen wijst ook nog op een houten deur in de kerk van Goutum. Zijns inziens verraadt die een hoge ouderdom door versiering met gotische briefpanelen. De deur bevindt zich tegenwoordig in de ruimte onder de toren, maar is waarschijnlijk afkomstig uit een verdwenen hekwerk op de grens van het koor en het schip. Het fraai gesneden rolwerk en de getorste smeedijzeren spijlen geven volgens Kroesen aanleiding de deur te dateren rond 1520-1530.

De doksalen en de koorhekken geven een mooi beeld van de kerkinrichting door de eeuwen heen. Niet alleen

wij, maar ook toekomstige generaties krijgen zo een indruk van hoe er met het interieur is omgegaan. De voorbeelden 'Workum' en 'Goutum' laten zien dat er soms mogelijkheden zijn om nog iets met bewaarde onderdelen te doen.

Goutum

Literatuur: Regnerus Steensma, 'Het middeleeuwse doksaal in Nederland', in: Jaarboek voor liturgieonderzoek 16 (2000), p. 187-218; Justin Kroesen, 'Voorreformatische koorhekken in Nederland', in: Jaarboek voor liturgieonderzoek 21 (2005), p. 129-157; Gerhard Bakker, 'Parel op bergzolder Agneskerk', in: Friesch Dagblad, 29 maart 2007; Regnerus Steensma, Protestantse kerken. Hun pracht en kracht (Gorredijk 2013); Justin Kroesen, 'Na de Beeldenstorm. Continuïteit en verandering in het gebruik van middeleeuwse kerkrumten in Nederland na de reformatie, met bijzondere aandacht voor het koor', in: Jaarboek voor liturgieonderzoek 30 (2014), p. 137-163.

■ Protestantse gemeente te Soest neemt orgel in gebruik

Op vrijdag 12 januari jl. is in een feestelijke bijeenkomst in de Oude kerk het gerestaureerde Van Gruisen/van Oeckelenorgel aan de kerkelijke gemeente overgedragen en in gebruik genomen. De belangstelling hiervoor was zeer groot. Na de overdracht van het instrument aan het college van kerkrentmeesters is het orgel ingespeeld door de plaatselijke organiste Gonny van der Maten met werken van o.a. J.S. Bach, Brahms en Stanley.

Het 'nieuwe' orgel vervangt het vorige instrument uit 1958 dat al geruime tijd in slechte staat was en mankementen vertoonde. Daarom werd al langere tijd naar een vervangend orgel uitgezien. Dit werd uiteindelijk gevonden bij orgelmakerij Reil, die het in opslag had liggen. Het was eigendom van de Gereformeerde kerk te Vollenhove (is overigens nooit in genoemde kerk geplaatst), terwijl het oorspronkelijk is gebouwd in 1811 door Albert van Gruisen uit Leeuwarden voor de Doopgezinde kerk in Harlingen. Later in 1857 is het orgel uitgebreid door orgelmaker Pe-

trus van Oeckelen uit Groningen met twee pedaaltorens aan weerszijden en een aantal tussenvelden, waardoor het een veel bredere uitstraling heeft gekregen.

Adviseur bij het restauratieproject was Dirk Bakker uit Piershil die voorafgaand aan de ingebruikneming nog een toelichting over het bijzondere project heeft gegeven. Het instrument was in een zeer slechte staat en is als het ware herboren. Het is uniek dat een Fries orgel met Groningse invloeden een plaats in het Utrechtse Soest heeft gekregen. De kosten van de restauratie zijn onder andere gefinancierd door een subsidie van de provincie Utrecht uit de pot "Utrechtse Erfgoedparels". Daarnaast heeft een groot aantal cultuurfondsen bijgedragen w.o. het Prins Bernard Cultuur Fonds. Meer inhoudelijke informatie over het orgel en de restauratie is te vinden op de website www.orgelfonds-oudekerk-soest.nl.

■ Nieuwe stichting voor behoud Dorpskerk Vledder

In Vledder (Drenthe) zet een nieuwe stichting zich in voor het behoud en gebruik van de dorpskerk. Het tweeduizend inwoners tellende dorp bezit een kerk uit de vijftiende eeuw die aan een verbouwing toe is. De hervormde gemeente wil de kerk een multifunctioneel gebruik geven. Dit betekent dat een verhoogd zitgedeelte weg moet en dat de onpraktische voetverwarming moet verdwijnen. Er komt vloerverwarming en er worden nieuwe toiletten en een keuken geplaatst.

Eind 2017 is de Stichting behoud Vledderkerk opgericht. Het doel is om financiële middelen te vinden voor het behoud van het kerkgebouw. Er staan verschillende acties gepland om donateurs te werven. De hervormde gemeente Vledder blijft eigenaar van het kerkgebouw. De gemeente is in federatie met de gereformeerde kerk van Nijensleek. Beide gemeenten hebben dezelfde predikant. Zo nu en dan zijn er gezamenlijke diensten.

Foto: orgelnieuws.nl

Algemene ledenvergadering

Voor zaterdag 14 april 2018 staat de Algemene Ledenvergadering (ALV) van de VKB geprogrammeerd. Er is dit jaar geen congres in het voorjaar. We hopen in het najaar een symposium te organiseren naar aanleiding van o.a. het afscheid van voorzitter mr. Peter A. de Lange.

Maar er dient wel voor juli een ALV te worden gehouden. De ALV moet immers de jaarrekening en de begroting vaststellen. Ook benoemingen worden gedaan door de ALV. Vanuit het hoofdbestuur wordt er aan gewerkt om ook tijdens de a.s. ALV statutaire voorstellen in verband met bestuurlijke vernieuwing

te agenderen. Tenslotte dient de VKB een nieuw beleidsplan 2018-2022 vast te stellen. Kortom, het 'huishoudelijk gedeelte' is zeker niet alleen 'business as usual'. Toch heeft het bestuur gemeend om de bijeenkomst ook op te luisteren met een inhoudelijk element. We introduceren 'de VKB-lezing'. De eerste zal worden gehouden door dr. René de Reuver, scriba van de synode van onze kerk. Hij zal ingaan op 'Kerk 2025 en de rol van de kerkrentmeester'.

Het geheel gaat om een ochtendprogramma. Het vindt plaats in De Aker in Putten en zal worden afgesloten met een gezamenlijke lunch.

Provinciale afdeling Drenthe houdt jaarvergadering

De Provinciale afdeling van de VKB in Drenthe organiseert haar jaarlijkse jaarvergadering op maandag 12 maart te Beilen. De aanvang is om 19.45 uur en landelijk voorzitter van de VKB, mr. Peter de Lange, zal een inleiding verzorgen. Verder staan huishoudelijke zaken op het programma.

*Persfoto dr. René de Reuver
fotograaf Sandra Haverman*

Afdelingssecretaris neemt na 16 jaar afscheid

Tekst & Beeld Bert van Rijssen

Ben Veerbeek (78) neemt tijdens de jaarvergadering van de afdeling Gelderland afscheid als secretaris-penningmeester van de afdeling. Ter gelegenheid daarvan bezocht ik hem voor het afnemen van een interview. Ben woont bij mij in de buurt, en we hebben we hem een keer gevraagd om zitting te nemen in de kascontrolecommissie van onze eigen protestantse gemeente. Dat had ik beter niet kunnen doen, want Ben vroeg alle boeken van tevoren op (vier dagen vóór het controlegesprek, want die tijd had hij nodig) en kwam met een controleverslag van drie dichtbeschreven vellen commentaar, recto-verso. Eerlijk is eerlijk, de kwaliteit van de administratieve verslaglegging van onze gemeente is daardoor sterk verbeterd, en het typeert de punctualiteit, 'drive' en plichtsbetrachting van onze scheidende afdelingssecretaris.

Ben Veerbeek werd geboren in Dinxperlo in de Achterhoek. Na de MULO ging hij direct naar kantoor, vanaf zijn 16e. Hij is altijd in dezelfde branche werkzaam geweest, in boekhouding/accountancy en belastingadvies. De daarvoor benodigde diploma's behaalde hij allemaal met avondstudie: opeenvolgende administratieve cursussen tot en met federatie-belastingadviseur en accountant-administratie consulent (AA). Zijn eindfunctie was directeur van een accountantsorganisatie. In beide beroepsgroepen accountancy én belastingadvies is hij lid van de raad van tucht geweest. Ben is getrouwd, heeft twee dochters en twee kleindochters.

Vertel eens wat over je vrijwilligersactiviteiten?

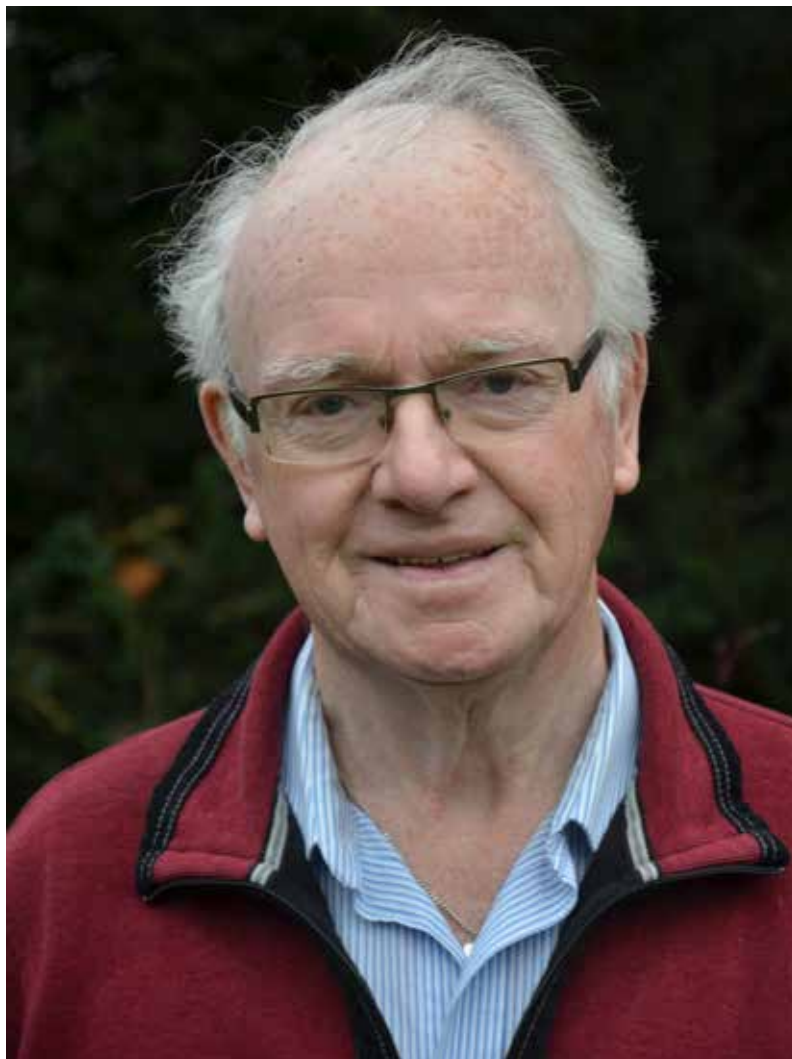
Al vóór mijn huwelijk was ik notabel in onze gemeente in Dinxperlo. Na mijn huwelijk was ik in de avonduren vaak druk met studie, maar ik ben toch zowel in Westervoort als in Rheden Kerkvoogd geweest. Maar pas na mijn pensionering dat was al op mij 56ste, dat kon nog in die tijd heb ik mij echt in het vrijwilligerswerk kunnen storten. Ik meldde mij in 1998 als vrijwilliger bij de voorloper van het Regionaal College voor Behandeling van Beheerszaken RCBB Gelderland, waar ik de jaarrekeningen van alle gemeenten ging toetsen. Dat klinkt arbeidsintensiever dan het is, Gelderland telt totaal 250 gemeenten, maar het is geen controle maar een toetsing. Je hebt alleen de jaarrekeningen zelf (die als het goed is allemaal dezelfde structuur hebben) en niet de achterliggende stukken te

bestuderen; ik kon er toch algauw zo'n vijftien per dag afhandelen. Pas onlangs ben ik daarmee gestopt; tegenwoordig moet de toetsing online en hoewel ik de gemakken van de computer ook wel zie en er dankbaar gebruik van maak heb ik die veranderingsslag overgelaten aan de volgende generatie.

En je werk voor de VKB?

Dat begon op een afdelingsvergadering in 2002. Er werden nieuwe bestuursleden voor de afdeling gevraagd, ik heb me gemeld en werd direct aangesteld als penningmeester-secretaris. Het penningmeesterschap is niet zoveel werk, de jaarrekening is maar één a4tje, er gaat niet zoveel geld om in de afdeling. En de contributie-inning verloopt via 'Dordrecht'. Het secretariaat is veel meer werk, convocaties voor de voor- en najaarsvergaderingen, en ook de inhoud van die vergaderingen (regelen van sprekers, bedenken van onderwerpen) kwam vaak bij de secretaris terecht. Je bent zo'n beetje 'spin in het web'.

We hebben wel te maken met een verminderde opkomst op de vergaderingen, zijn om die reden zelfs tijdelijk gestopt met regiobijeenkomsten. Gelderland bestaat eigenlijk uit drie regio's, de Achterhoek, de Veluwe en de Betuwe/Rijk van Nijmegen. Maar vergaderingen in alle drie de regio's blijkt niet meer te doen; wel hebben we afgelopen najaar weer op twee verschillende plekken

Ben Veerbeek ►
secretaris-penningmeester
van de afdeling Gelderland

vergaderd en dat leverde wel weer meer opkomst op. De convocaties gaan tegenwoordig trouwens digitaal, via Dordrecht, en ik sta ervan te kijken hoeveel geld dat aan porto scheelt!

“Het kennisniveau van de doorsnee kerkrentmeester verandert, het neemt toe”

Ik ben ook lid van de commissie Financiën en Fiscale Zaken van de VKB, die hebben me gevraagd aan te blijven.

Waar ben je trots op?

Het meest trots ben ik op de uitgave van ons jubileumboek “85 jaar afdeling Gelderland” (met dank aan Rook Belder). Een prachtig overzicht van onze activiteiten gedurende al die jaren en van wat er in de provincie allemaal gebeurde en gebeurt.

Wat zou je bij je afscheid aan de VKB willen meegeven?

Uit mijn ervaringen bij het RCBB maak ik op dat het kennisniveau van de doorsnee kerkrentmeester verandert, het neemt toe. Vroeger waren het vaak goedwillende vrijwilligers, tegenwoordig heeft iedereen een goed afgeronde opleiding. Als kerkrentmeester ben je waardevol-

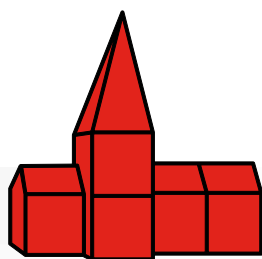
ler maar ze hebben minder behoefte aan ondersteuning. Een kerkrentmeester trekt informatie links en rechts weg, dat is met het internet ook steeds gemakkelijker. De VKB is dan steeds minder nodig voor informatie waarvan de kerkrentmeesters zelf weten dat ze die nodig hebben. De VKB zou zich als kenniscentrum meer moeten toeleggen op informatie waarvan kerkrentmeesters zich niet realiseren dat ze die nodig hebben, zoals veranderende regelgeving, fiscaliteit en subsidies.

Wat dat betreft is de handleiding Kerkrentmeester een heel goed en onmisbaar boekje; wij hebben bij het organiseren van de basiscursus kerkrentmeester in onze afdeling het aan iedere cursist gratis meegegeven en ik begrijp dat dat nu ook landelijk gaat gebeuren.

Actie Kerkbalans 2018

“beeldend” van start

Tekst Kees van den Berg en Bert van Rijssen **Foto** Xander de Rooij

Het landelijk startmoment van de Actie Kerkbalans vond op 20 januari 2018 plaats in Baarn vanuit de Pauluskerk in samenwerking met de drie plaatselijke protestantse gemeenten en twee Rooms-katholieke parochies. Dit gebeurde tijdens een spectaculaire live uitzending via Facebook en YouTube. In een meer dan een uur durende Facebook en Youtube uitzending, gepresenteerd door Leo Fijen en Joanne Bijleveld, werd contact gelegd met een aantal kerken in het land waar op dat moment ook de Actie Kerkbalans werd “ingeluid”. Zo werd geconcretiseerd dat de Actie Kerkbalans over het hele land in wel 2000 kerken plaatsvindt.

Centraal in deze uitzending stond ook de bekendmaking van de prijzen van de Nationale Fotowedstrijd 'Jouw Kerk in Beeld'. Honderden foto's in de verschillende categorieën waren ingestuurd. De drie prijswinnaars waren aanwezig en kregen de prijzen uitgereikt door de juryvoorzitter en topfotograaf Ramon Mangold.

Categorie kinderen tot 12 jaar

Op de 1e plaats in de categorie Kinderen eindigde de foto van Pam Buijsrogge. Pam is 10 jaar en fotografeerde de Geerteskerk in Kloetinge. Ze schrijft: "Deze foto is van toen er sneeuw viel. Je zag het al door de ramen tijdens de kerkdienst. Het is dan lastig om te luisteren. Daarna mochten we naar buiten. De mensen die naar buiten kwamen zeiden heel veel aaaaaa en wauw als of ze de kerk voor het eerst zagen."

De jury oordeelde over deze sprookjesachtige foto dat het diepte laat zien en goed gekozen is door het moment van sneeuwval. De jury noemt het een opmerkelijk beeld en een goede compositie voor iemand van deze leeftijd.

Categorie 12-18 jaar

In de categorie Jong Talent won Iris van den Berg uit 's-Gravenzande. Samen met haar jeugdgroep bedacht en maakte ze deze foto. "Met deze foto willen we het geloof als een avontuur uitbeelden. Iedereen gaat een andere weg en maakt andere keuzes (kiest een ander pad). Ook op het gebied van geloof. We wilden hiermee het vrijzinnige van onze kerk uitbeelden. Geloof als avontuur!"

Ook in deze categorie koos de jury unaniem. "We waarderen deze foto doordat het een uitgedacht concept is. Er is een verhaal, dit gaat over samenzijn, avontuur en de verschillende aspecten van de kerk."

Foto van Pam Buijsrogge - categorie tot 12 jaar

Foto van Iris van den Berg - categorie 12-18 jaar

Categorie volwassenen

De winnaar in deze categorie is Gerrit te Vaarwerk uit de St. Josephparochie in Lochem. Voor Gerrit markeert deze foto ontroering, een beweging die je als kerk ook wil maken. De jury koos deze foto vanwege de inhoud en het beeld. Je ziet aandacht en tederheid. Beide generaties zijn erg geconcentreerd bezig in een handeling die voor velen bekend zal zijn. De kerk heeft toekomst en generaties komen samen.

Nees Boele uit Beilen ging er na een spannende finale op Facebook met de publieksprijs vandoor.

Foto van Gerrit te Vaarwerk - categorie volwassenen

Het landelijk startmoment in Baarn

De drie winnende foto's waren levensgroot over meerdere sandwichborden per foto afgedrukt. Ook was er een compilatie gemaakt van foto's die door kerkleden uit Baarn waren genomen. Om 13.00 uur presenteerde 16 Baarnse kerkleden de foto's onder de slogan: GEEF VOOR JE KERK!

Het kloggelui van de Pauluskerk onderstreepte de start van deze belangrijke actie.

Op Facebook en Youtube onder Kerkbalans is de gehele uitzending en een samenvatting te zien van deze happening in Baarn.

De Kerk was die dag heel mooi in beeld.

Uitreiking nationale fotowedstrijd

Baarnse kerkleden presenteren de foto's

Het belang van een goede start van de Actie Kerkbalans

De Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG) en haar campagneteam Kerkbalans steken de laatste jaren veel energie en tijd in de organisatie van het landelijke startmoment van de actie Kerkbalans. De overtuiging daarachter is dat het verkrijgen van landelijke positieve aandacht voor de actie de activiteiten van de plaatselijke gemeenten versterkt. Een direct verband tussen de publiciteitsdruk en de inkomsten van de gemeenten is moeilijk aan te tonen ("je weet wel wat het kost maar niet wat het opbrengt"). Tegelijkertijd wordt, als de kerk in de Kerkbalansperiode wat minder gelukkig in het nieuws komt, dalende inkomsten al gauw daarmee in verband gebracht.

Het vragen van landelijke aandacht voor de Actie Kerkbalans werkt echt. Niet alleen voelen de organiserende kaders en vrijwilligers zich ondersteund als hun plaatselijke activiteiten aansluiten bij landelijke publiciteit. Ook de leden van de gemeente zelf kunnen zich, door een positief gevoel over de Actie Kerkbalans en het bestaan van de kerk in algemene zin, eerder gerechtvaardigd voelen in het feit dat ze bij de plaatselijke kerk willen horen en deze ook financieel willen steunen. Het collectieve en zelfs oecumenische karakter (een gezamenlijke actie, in dezelfde periode, van alle deelnemende kerken) versterkt dat effect. Grote bedrijven steken heel veel geld en aandacht in deze zogenaamde corporate communicatie vanuit dezelfde overtuiging dat dat werkt. Winkelier-ondernemers zijn maar wat blij met de reclame die landelijk of zelfs internationaal voor hun winkel formule wordt gemaakt, zij kiezen er daarom meestal voor om bij een formule te horen dan onder eigen naam te ondernemen.

De ICG probeert de relatie tussen landelijke en plaatselijke aandacht te intensiveren door het landelijke startmoment zodanig in te richten dat plaatselijke gemeenten er zich gemakkelijk bij kunnen aansluiten. Zo is het inluiden van de Actie Kerkbalans op de zaterdag voordat de actie begint vooral een plaatselijk gebeuren geworden dat in het landelijke startmoment wordt ingekaderd. Steeds meer gemeenten grijpen het startmoment aan om hun Kerkbalansvrijwilligers in het zonnetje te zetten en de regionale media op de actie te wijzen.

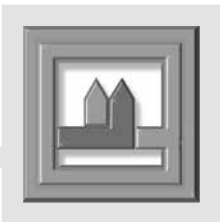
Dit jaar is aan het inluiden een tweetal dimensies toegevoegd: de fotowedstrijd en de publicatie van de uitslag. Voor deze publicatie werd een multimediale presentatie via Facebook, YouTube en Skype ingezet. Dit is aansprekend bij jongere doelgroepen, en bevrijdt onze kerk misschien een beetje van een wat stoffig imago.

Toegegeven, de kern van de gemeenteleden van de protestantse kerk zit (nog) niet *en masse* op Facebook en de directe belangstelling voor de live stream was beperkt. Maar de uitzending, op de Facebook-pagina van Kerkbalans en via Youtube terug te kijken, wordt nu veel bekeken en is door landelijke, regionale en plaatselijke media opgepakt.

De fotowedstrijd, die nu vooral een landelijke invulling had, is voor de gelegenheid door de protestantse en Rooms-katholieke kerken in Baarn enthousiast onthaald met alleen al uit Baarn zo'n 200 inzendingen. De ICG overweegt nu om, analoog aan de inluidacties, meerdere gemeenten en parochies uit te nodigen om zo'n plaatselijke fotowedstrijd te organiseren. Volgend jaar misschien met enkele tientallen, en het jaar daarop met honderden deelnemende gemeenten en parochies?

Dus ons advies is: organiseer een startmoment en maak gebruik van foto's als mogelijkheid voor presentatie. 2019 is nog ver weg maar denk er nu al over na en vraag iemand in uw gemeente om dat te organiseren.

Actie
Kerkbalans

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Theodoor de Looff, Breda, 45 jaar
cantor/organist

Hendrik Tap, Echteld, 44 jaar diverse
functies

Didrika Johanna van Blitterswijk-
den Hartog, Lent, 60 jaar organist
(† kort na de uitreiking plotseling
overleden)

Arie Nobel, Moordrecht-Gouderak,
40 jaar organist

Sander Gerard Willem van de Pol,
Veenendaal, 45 jaar diverse functies

Christiaan Bos, Zuidhorn, 59 jaar
organist

H. Tap, Echteld

J. Hogenbirk-Bos, Huizen

S.G.W. van de Pol, Veenendaal

S. de Boer, Lunteren

GOUD

toegekend aan:

Hielko de Haan, Aagtekerke en
Domburg, 30 jaar cantor/organist

Trijntje Folkertsma-Dijkstra,
Burdaard, 40 jaar organist

Jan Pronk, Graft – De
Rijp, 41 jaar organist

Laurens Sicco Bijl, Havelte,
vele jaren diverse functies

Jannie Hogenbirk-Bos, Huizen,
40 jaar ledenadministrateur

Sipke de Boer,
Lunteren, 35 jaar organist

Andries den Arend, Rhoon, 34 jaar
organist en kerkrentmeester

Maarten van der Staaij,
Rijsoord, 34 jaar diverse ambten

Dirk Barend Willem van de
Kemp, Soest, 23 jaar koster

Marinus Johannes Kieviet,
Sommelsdijk, 35 jaar organist

T. Folkertsma-Dijkstra, Burdaard

A. den Arend, Rhoon

J. Pronk, Graft – De Rijp

M. van der Staaij, Rijsoord

L.S. Bijl, Havelte

D.B.W. van de Kemp, Soest

ZILVER

toegekend aan:

Klazina Helder-Corporaal, Berkum, 20 jaar diverse functies

Jacobus Jan van Druten, Boxtel, 30 jaar diverse functies

Jacobus Hendrik van Harmelen, Breda, 36 jaar organist

Robert Hermanus Rauch, Breda, 25 jaar cantor/organist

Johan Rietman, Deventer, 25 jaar koster

Hendrina Petronella van Druten-van der Horst, Boxtel, 30 jaar diverse functies

Corrie Vonk-van Doorn, Eck en Wiel, 25 jaar koster

Durk de Graaf, Groningen, 25 jaar kerkrentmeester-administrateur

Jacoba Gerritsen-Mottier, Harmelen, 25 jaar koster

Duije Gerrit Jan Zeldenrust, Lunteren, 27 jaar koster

Jaap de Jong, Morra-Lioesens, bijna 27 jaar organist

Jan Jansen, IJhorst-De Wijk, 25 jaar administrateur

BRONS

toegekend aan:

Gerhardus Gerrit Borsboom, Bleiswijk, 18 jaar koster

Aaltje Frederika Alink – van Beek, Geldermalsen, ruim 14 jaar koster

Anton van Donselaar, Nederlangbroek, 12 jaar kerkrentmeester

Cornelis Brouwer, Opperdoes, 21 jaar koster

EREPENNING VKB

toegekend aan:

Jacob Pieter de Vrij, Fijnaart, Heijningen en Standdaarbuiten, 40 jaar kerkrentmeester († twee weken na uitreiking overleden)

K. Helder-Corporaal, Berkum

D.G.J. Zeldenrust, Lunteren

J.J. van Druten, Boxtel

J. Jansen, IJhorst-De Wijk

H.P. van Druten-van der Horst, Boxtel

G.G. Borsboom, Bleiswijk

C. Vonk-van Doorn, Eck en Wiel

A.F. Alink – van Beek, Geldermalsen

D. de Graaf, Groningen

A. van Donselaar, Nederlangbroek

J. Gerritsen-Mottier, Harmelen

C. Brouwer, Opperdoes

PKN Onderscheidingen

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Hanneke Peet-Klootwijk,
Puttershoek, 45 jaar lid
Hervormde Vrouwen Dienst

GOUD

toegekend aan:

Paul Godfried Poort, Amersfoort,
41 jaar diverse functies

Meintje Geessien de Haan-van der
Brug, Lent, vele jaren diverse ambten

Evertje Jerina van Luinen,
Nieuwerbrug, 38 jaar kosten

Pieter van Westen, Nisse, 20 jaar
diverse ambten

ZILVER

toegekend aan:

Huibert Jan Goudriaan,
Capelle aan den IJssel, bijna
25 jaar diverse ambten

BRONS

toegekend aan:

Abigaïl Henriëtte Poort-
Ansink, Amersfoort, 14 jaar
ouderling en scriba

P. van Westen, Nisse

*H.J. Goudriaan, Capelle
aan den IJssel*

het geluidBuro

de specialist voor de juiste akoestiek in uw kerk

Op de hoogte blijven?

Kijk op dan op onze website
www.kerkrentmeester.nl.

Hier vindt u de meest actuele informatie op
het gebied van kerkrentmeesterlijk beheer.

Zo'n grote bijbel heb ik nog
nooit gezien. Maar die letters...
die kun je geeneens lezen!

Donatus

het vertrouwde verzekeringsloket van A tot Z

Voor kerken en kerkelijke gebouwen heeft Donatus een aantal specifieke verzekeringsproducten ontwikkeld. Ook voor kerkelijke werkers in loondienst en kerkelijke vrijwilligers heeft Donatus verzekeringen op maat. Bijvoorbeeld:

- † aansprakelijkheid en rechtsbijstand
- † auto/verkeersschade
- † CAR-verzekering
- † inboedel/inventaris
- † kerkgebouwen, pastorieën en woonhuizen
- † kostbaarheden
- † milieuschade
- † monumenten
- † ongevallen vrijwilligers
- † orgels
- † verenigingsgebouwen
- † ziekengeld
(loondoorbetaling bij ziekte)
- † ziektekosten/zorgverzekering

Graag informeren wij u nader. Bel ons gerust voor een informatiefolder of een afspraak. Ook kunt u via onze website vrijblijvend een offerte aanvragen.

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

VKB VERZEKERINGEN

De VKB biedt in samenwerking met Mercer Marsh Benefits een breed assortiment aan verzekeringen. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen.

- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- brandverzekering
- fraude- en berovingverzekering
- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering
- werkgeversaansprakelijkheid
- groepsreis/ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- persoonlijke ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- verzuimverzekering
- WGA-gatverzekering

Uw contactpersoon:

Dimfie van Sundert

010 40 60 520

info.vkb@mmc.com

Uw contactpersoon:

Sai Fong Lam

010 40 60 962

info.vkb@mmc.com